

ŽELEZAR

Jesenice, 3. avgusta 1989

Številka 30 • XXXVIII

NAŠ KOVINAR, svobodno glasilo delavcev KID, je kot predhodnik ŽELEZARJA začel izhajati 26. januarja 1937. ŽELEZAR izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstdnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odklokal z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik Mile Crnović, tehnični urednik Dare Bradašjka, lektorica — novinarka Liličana Kos, sekretar uredništva Dinka Čatak. Naslov: Uredništvo Železarnja, SOZD SŽ — Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 26-18, tehnični urednik 26-19, novinar 26-20, sekretar uredništva 26-21. Stavek in tehnično oblikovanje TK Gorenjski tisk Kranj, tisk ZP Ljudska pravica Ljubljana.

Proizvodnja in prodaja v številkah do 31. julija

Obrati	Skup. proiz.		Proizvodnja za prodajo			
	ind. mes.	ind. leto	količ. mes.	ind. mes.	količ. kum.	ind. kum.
Jeklarna 1	99,4	103				
Jeklarna 2	101,5	101				
Livarna	83,3	77	1,5	5,0	191,1	57
VBS	104,4	101	4.892,3	101,7	33.742,0	98
HVB	101,2	102	8.096,2	99,7	59.052,2	102
HVJ	84,6	93	1.595,1	86,6	12.771,3	96
PVT	79,1	98	1.510,7	89,9	12.127,5	100
VDP	93,8	87	4.725,9	87,3	33.437,4	88
Žičarna	89,0	95	1.815,7	91,2	15.737,5	93
Jeklovlek	99,6	100	2.258,7	102,6	16.116,8	101
Elektrode	94,4	100	1.006,4	68,0	9.574,0	88
Želbljarna	81,7	98	655,5	109,2	4.796,1	102
Žič. valj.	100,2	101	877,1	194,9	7.152,5	110
Železarna	99,8	100	27.435,1	95,8	204.698,4	97

Ob praktično doseženem načrtu skupne proizvodnje v mesecu juliju (99,8 %) smo bili neuspešni v količini prodanih izdelkov. 95,8 % izpolnitve načrta prodaje za julij je posledica zaostajanja proizvodnje v končnih obratih HV Jesenice, PVT, Valjarna debele pločevine, Žičarna, Elektrode in Želbljarna. Skupna proizvodnja je torej dosežena le v HV Bela. Za malenkost zaostaja Jeklovlek z 99,6 % izpolnitvijo načrta. Uspešnejše je potekala proizvodnja jekla v jeklarni in proizvodnja polizdelkov v Valjarni bluming štekel in Valjarni žice in profilov. V zadnjem tednu ni bilo bistvenih sprememb — velika odsotnost in počasno razreševanje sicer velikega obsega okvar sta bila glavna vzroka zaostajanja.

V mesecu avgustu bodo razmere približno enake. Ob uspešnem zaključku prvega polletja, ko železarna izkazuje sorazmerno ugodne poslovne rezultate, na noben način ne smemo ponoviti napake meseca julija, ki je prvi mesec novega obračunskega obdobja. Poslovni rezultat prvega polletja namreč ni tako dober, da bi dovoljeval kakršnokoli zaostajanje v vrednosti (in količini) prodaje.

Podpredsednik poslovnega odbora
za proces:
Božo Bartelj

Poslovanje Železarne v prvem polletju

Splošni pogoji

Osnovna značilnost splošnih pogojev gospodarjenja je hiperinflacija, s katero se je ob prevzemu mandata spoprijela nova zvezna vlada. S programom treh liberalizacij načrtuje postopno umiritev inflacijskih gibanj, vendar nekateri že uveljavljeni ukrepi ekonomske politike ne dajejo optimizma za doseganje njenih ciljev. Nobenemu družbeno-ekonomskemu sistemu ni uspelo zajeziiti inflacije takih razmer brez drastičnih posegov, ki so usmerjeni v zmanjšanje povpraševanja na domačem tržišču. V tem pogledu tudi predlagani usmeritvi zvezne vlade ni kaj očitati, je pa vprašanje, koliko časa bo trajala načelna podpora temu programu velikega dela jugoslovanskega gospodarstva. Socialni problemi in pritiski pomenijo objektivno nevarnost za realizacijo programa.

Neustrezni kreditno-monetarni politiki, ki je omogočala prelivanje velikega dela družbenih sredstev, se je v tem obdobju pridružilo še nekaj spornih zakonskih predpisov s področja obračunske in finančne zakonodaje. Že samo pogosto spreminjanje predlogov ter premikanje rokov uveljavitve je povzročilo stanje popolne negotovosti, kar se odraža v gospodarskih gibanjih, pomanjkanju učinkovitega pravnega varstva in še večji finančni nedisciplini. Zaradi precejšnje svobode pri revalorizaciji posameznih računovodskih kategorij bo vrednost rezultatov poslovanja posameznih gospodarskih subjektov vprašljiva, medsebojna primerjava pa brez detaljnih analiz nemogoča.

Veliko večjo težo bo pridobila druga ekonomska kategorija, to je likvidnost, zlasti, če se bodo ob dokončni ukinitvi Zakona o zavarovanju plačil dosledno sankcionirala določila novega Zakona o finančnem poslovanju. Splošna ugotovitev je, da v zadnjih dveh mesecih polletnega obdobja veljata oba zakona,

uporablja se pa praktično nobeden. To se odraža v negotovosti, prehodnem zmanjševanju naročil, prepolovljenem denarnem in tudi meničnem prilivu in zaradi tega velikih likvidnostnih težav — ne glede na računovodsko korekten polletni obračun poslovanja.

Sprostitev cen je v tem obdobju omogočila korekcijo velikih nesorazmerij, ki so v preteklem, nekaj let trajajočem razdobju, nekatere panoge zaradi administrativno določenih cen pripeljale v velike poslovne izgube. Ob hkratni liberalizaciji uvoza pa je postalo jasno tudi dejstvo, da je velika večina izdelkov našega gospodarstva predraga, da se vedno več delovnih organizacij oskrbuje iz uvoza, ki ga je vsaj z vidika narodnega gospodarstva potrebno plačati z izvozom naših izdelkov. Zmanjšano povpraševanje na domačem tržišču in preusmeritev v izvoz pa pomenita zahtevo po večji produktivnosti, čiščenju proizvodnih programov, nepolni zaposlenosti in s tem tudi trgov delovne sile.

Bistvene novosti obračunskega sistema

Na začetku letošnjega leta je izšlo nekaj pomembnih zakonov, in sicer Zakon o računovodstvu, Zakon o finančnem poslovanju ter Zakon o podjetjih. Zakon o računovodstvu (Ur. list SFRJ 12/89), ki je izšel v mesecu marcu, je bil že v mesecu juniju spremljen oziroma dopolnjen (Ur. list SFRJ 35/89). Spremembe zakona smo morali obvezno upoštevati pri sestavi polletnega obračuna. Najpomembnejše vsebinske spremembe Zakona o računovodstvu pa se nanašajo na naslednja področja:

— Sistem revalorizacije sredstev: Obvezna je revalorizacija osnovnih sredstev (nematerialne naložbe, naravna bogastva in delovna sredstva) ter trajnih virov (poslovni sklad, sklad vlagatelj, rezerve ter nerazdeljeni dobiček preteklega leta). Ta revalorizacija se izvaja skladno s stopnjo rasti maloprodajnih cen v obračunskem obdobju, medtem ko se terjatve in obveznosti revalorizira po dogovoru (pogodbi). Zakon pri revalorizaciji terjatev in obveznosti ne zahteva več ločevanja med revalorizacijo in realnimi obrestmi, pač pa oboje združuje v enotno kategorijo »obresti«. Neobvezna je revalorizacija zalog in izvenposlovnih sredstev, stanovanja in druge objekte skupne porabe pa je potrebno obvezno revalorizirati.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Akontacija osebne dohodke na začetku meseca

Diskusija o dopustnosti izplačane osebne dohodke v več delih je trajala nekaj mesecev. Pripravljen je bilo besedilo zakona, po katerem bi to možnost prepovedali. Po dolgotrajnih pogajanjih so se 25. julija delegati skupščine SFRJ odločili, da takšnega zakona ne sprejmejo.

Ob takšni odločitvi smo se v Železarni oddahnili. Že nekaj mesecev se namreč pripravljamo, da bi z avgustom spremenili termine za izplačilo osebnih dohodkov. S sedanje akontacije sredi meseca in obračuna ob koncu meseca smo želeli premakniti izplačilo akontacije na začetek meseca in obračun na 15. v mesecu. Akontacija za julij je že izračunana. V poprečju znaša nekaj več kot 2.200.000 din na delavca.

S premikom izplačila akontacije in obračuna osebne dohodke za pol meseca se bomo pridružili nekaterim organizacijam in ustanovam, ki so že doslej izplačevale osebni dohodek bližje mesecu, v katerem je bil zaslužen. S takimi organizacijami doslej nismo mogli realno primerjati višine osebne dohodke, razen v primeru, če smo ga preračunali v obračunske dinarje ali v kakšno trdnjše valuto.

Osnove osebne dohodke povečujejo mesec meseč najmanj za rast življenjskih stroškov. Ob premiku izplačila se bo realna vrednost osebne dohodke povečala, ker bomo z enako količino prej prejetega denarja morda le ujeli kakšen nakup pred podražitvijo.

Akontacija osebne dohodke za julij je izračunana v višini osnovnega osebne dohodke za 130 ur. Pri tem se bo uporabljala ista postavka kot pri izračunu akontacije za junij. Prejeli bomo torej 40 — 70 % osebne dohodke za junij, odvisno od tega, ali delamo na eno izmeno ali več, smo mlajši delavci ali delavci z večjim odstotkom na leta.

Akontacijo osebne dohodke prejmejo vsi redno zaposleni delavci Železarne. Žal bodo potrebne tudi nekatere izjeme, ki jih ne moremo vključiti v akontacijo, ker bi njihov celotni dejanski osebni dohodek lahko bil manjši od obračunane akontacije, vsi pa vemo, da je vračanje že prejetega osebne dohodke zelo neprijetna stvar. Prve akontacije ne bodo prejeli:

— delavci, ki so začeli z delom v Železarni v juliju,

— delavci na počitniškem delu,

— vsi, ki so v juliju prekinili delovno razmerje ali so v disciplinskem postopku zaradi neupravičenih izostankov.

Za nekatere delavce bo izplačilo akontacije v polovičnem znesku:

— za invalide druge kategorije (težave bi bile zaradi refundacij)

— tisti z večjimi odbitki od osebne dohodke (večje nabave ob sindikalnih prodajah, obroki za plačilo posojila za letovanje v naših počitniških domovih).

Morda bo marsikdo razočaran zaradi višine akontacije za julij. Žal si prvič nismo mogli privoščiti izdatnejše akontacije, sicer bi bilo preveč delavcev, ki bi ostali brez akontacije, ali pa bi prejeli polovično višino.

V naslednjih mesecih se bo delež akontacije v skupnem osebnem dohodku povečeval do stopnje, ki bo še omogočala minimalno število delavcev, ki bi ostali brez akontacije, ali pa bi prejeli polovično višino. Ta mesec (4. avgusta) ne bo prejelo akontacije 18 delavcev, polovično višino pa prejme 14 delavcev. Ta številka se bo kljub povečanju deleža akontacije verjetno zmanjšala, zlasti, če bomo dosledno spoštovali pravilo, da odbitki ne smejo presegati 1/3 osebne dohodke.

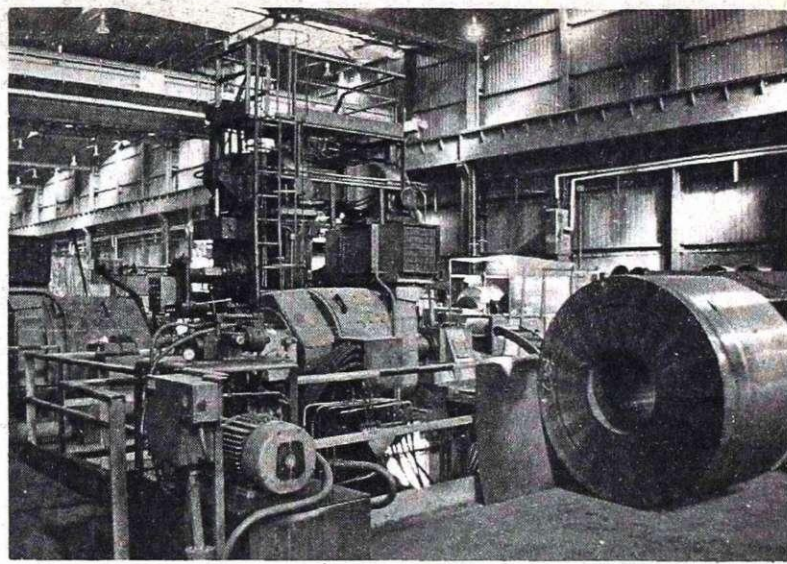
Za julij bo potrebna še majhna izjema. Prvo akontacijo bomo prejeli 4. avgusta, 15. avgusta bo druga akontacija in ob koncu meseca minimalni obračun. V naslednjih mesecih pa kot rečeno: prve dni v mesecu akontacija, okrog 15. v mesecu obračun. Ne glede na to, da se bo tudi osebni dohodek 15. avgusta imenoval akontacija, ga bomo prejeli vsi delavci — torej tudi tisti na počitniškem delu, novospregjeti delavci, delavci, ki so odšli, in tisti z visokimi odbitki.

Večkrat smo že lahko čitali in slišali, da bodo odslej izplačali osebne dohodke v celoti brezgotovinska. Vsak delavec dobi le obvestilo o prejeti

akontaciji oziroma obračun osebne dohodke. Naloga za vpis osebne dohodke v hranilno knjižico ne bo več. Poslovalnice Ljubljanske banke bodo vpisovale osebni dohodek na osnovi podatkov v terminalih.

V poslovalnicah na Jesenicah bo vpis možen tudi ob izpadu terminala, ker bodo vse poslovalnice prejele tudi sezname z zneski osebne dohodke. Obresti tečejo od dneva izplačila, ne glede na dan vpisa v hranilno knjižico. Za imetnike tekočih računov je sistem v celoti nespremenjen.

Oddelek za nagajevanje

Dresirno ogrodje v Hladni valjarni Bela (foto: Irena Kučina)

Osnutek statuta podjetja in polletno poslovno poročilo dana v javno razpravo

Na 21. seji, ki je bila v ponedeljek, 31. julija, je delavski svet Železarne Jesenice posredoval v javno obravnavo osnutek statuta naše železarne kot podjetja in polletno poslovno poročilo.

Že na 18. seji v začetku aprila je delavski svet imenoval odločitveno skupino za strokovno in samoupravno izpeljavo reorganizacije Železarne Jesenice v podjetje. Ta skupina je sedaj pripravila osnutek statuta, ki naj bi Železarno opredelil kot družbeno podjetje v okviru določil Zakona o podjetjih. V statutu so opredeljeni: dejavnost podjetja, zastopanje in predstavljanje, statusne spremembe, ustanavljanje posebnih oblik podjetij ter notranje organiziranje, načrtovanje, razporejanje dobička, odločanje delavcev (delavski svet, sveti v ekonomsko tržnih enotah, poslovodni odbor, delavci s posebnimi pooblastili — njihove pristojnosti in odgovornost), obveščenost delavcev, samoupravni splošni akti, način sodelovanja organov Železarne s sindikatom, poslovna tajnost in tajnost splošne ljudske obrambe.

Po razpravi so se delegati sicer odločili, da posredujejo osnutek v javno obravnavo, čeprav ga odbor za samoupravne akte še ni obravnaval in čeprav gre za popolno spremembo pravic in dolžnosti pri gospodarjenju z družbenimi sredstvi. Javna obravnavna naj pokaže, ali je za delavce Železarne statut sprejemljiv ali pa bo potreben še korektivni popravek in dopolnitev in bo potrebno začeti od začetka. Osnutek statuta je skupaj z razlago in tezami za upravljanje Železarne kot delniške družbe v družbeni lastni objavljen kot priloga Železarnja. Razprava naj bi trajala do konca avgusta.

Delegatom so bili predstavljene tudi rezultati poslovanja v letošnjem prvem polletju. Razveseljivo je, da smo v šestih mesecih ustvarili bruto dobiček v višini 71 mia, vendar je to le 88 % načrtovanega. (Podrobneje so poslovni re-

zultati predstavljeni v posebnem članku). Svoje mnenje in poslovanje bodo v razpravi ocenili delavci sami, delavski sveti TOZD in DSSS pa bodo odločali o začasni razdelitvi ustvarjenega dohodka.

Razen teh dveh najpomembnejših tem so se delegati seznanili z izvajanjem sklepov, sprejeli dopolnitve in spremembe treh pravilnikov (za podelitev Pantzove nagrade, za podelitev nagrade Novator leta in za podelitev nagrade za najboljše dosežke na področju varstva pri delu, humanizacije dela in varstva delovnega in bivalnega okolja) ter razpisali natečaj za Pantzovo nagrado. Seznanili so se tudi z zapisnikom Službe družbenega knjigovodstva o oceni zaključnega računa za leto 1988 za združena sredstva Železarne Jesenice in ugotovili, da so bile vse ugotovljene nepravilnosti odpravljene že med pregledom.

(Nadaljevanje na 3. strani)

Poslovanje Železarne Jesenice v prvem polletju

(Nadaljevanje s 1. strani)

Podjetje ne sme revalorizirati amortizacije, dolgoročnih rezervacij, drugih časovnih razmejitev ter nerazporejene dobička tekočega leta.

Za učinke revalorizacije pa velja naslednje: revalorizacijski prihodki iz naslova osnovnih sredstev in zalog ter revalorizacijski odhodki iz naslova trajnih virov določajo višino možnega medsebojnega pobota. Morebitni presežek omenjenih revalorizacijskih prihodkov nad odhodki predstavlja finančni prihodek, primanjkljaj pa finančni odhodek v bilanci uspeha. Ostale učinke revalorizacije vseh dolgoročnih in kratkoročnih finančnih razmerij pa v celotni vrednosti štejemo med finančne prihodke (revalorizacija terjatev) oziroma med finančne odhodke (revalorizacija obveznosti).

Delitev dohodka: V zadnjih zakonskih spremembah se namesto osebnih dohodkov za živo delo uveljavlja kategorija »vključeni osebni dohodki«, ki se jih določa z zakonom, družbenim dogovorom oziroma kolektivno pogodbo. Ko iz dohodka pokrijemo vključene osebnih dohodke, dobimo dobiček, le tega se obdavčuje. Davki in prispevki, ki se jih plačuje iz dobička v odvisnosti od rezultatov, pa po dopolnitvah Zakona o računovodstvu lahko celo presegajo višino ustvarjenega dobička.

Evidenca obveznih naložb: Obvezne naložbe (obvezna posojila ter zdrževanje sredstev za razvoj manj razvitih republik in AP) se vodijo na neposlovnih sredstvih, v neposlovno podbilanco se prenese tudi ustrezen del trajnih virov (poslovnega sklada).

Število periodičnih obračunov: Letos bomo periodični obračun delali tudi za devet mesecev, prihodnje leto pa tudi za prvo trimesečje.

Zaradi omenjenih sprememb v obračunskem sistemu je primerjava finančnega rezultata letošnjega leta z lanskim letom nepopolna. Tudi primerjava na gospodarski načrt v nekaterih ekonomskih kategorijah ne daje popolnih zaključkov.

Proizvodni rezultati

V gospodarskem načrtu za prvo polletje 1989 smo predvidevali, da bomo proizvedli 533.594 ton skupne proizvodnje, kar nam je uspelo doseči 105,4 %. Načrt blagovne proizvodnje skupaj s storitvami prevajanja pa smo dosegli 100,3 %. Proizvedli smo 180.855 ton proizvodov za prodajo in lastno porabo ter opravili 957-ton storitev prevajanja.

Načrtovano količino skupne proizvodnje so presegli v vseh temeljnih organizacijah, najbolj pa v TOZD Ploščati program (za 7 %). V TOZD Talilnice so načrt presegli za 4,9 %, v TOZD Okrogli program pa za 2,3 %.

Nekoliko višji operativni program skupne proizvodnje je bil izpolnjen 100,5 %. Višjega operativnega programa skupne proizvodnje niso dosegli v TOZD Ploščati program.

Načrtovano proizvodnjo za prodajo in lastno porabo so presegli le v temeljni organizaciji Okrogli program. V TOZD Talilnice so za načrtom zaostali za 42,5 % zato, ker je prodaja te temeljne organizacije samo iz Ljubarke, ki ne proizvaja več težkih odlitkov za martinaro. V TOZD Ploščati program pa so za načrtom le malenkostno zaostali (za 0,1 %).

Proizvodne težave obratov so bile v prvem polletju 1989 predvsem naslednje: v Jeklarni 1 — količinska proizvodnja je bila v prvem polletju izredno dobra, slabši rezultati pa so bili pri izpolnjevanju načrtovanega asortimenta proizvodnje. Grobi vzroki so: zalitje VOD-naprave v marcu, čiščenja le-te, okvara žerjave v januarju, pomanjkanje visokotlačnega (čistega) starega železa, grodja ter občasno pomanjkanje niklja. V Jeklarni 2 so gospodarski načrt presegli, vendar bi bil rezultat lahko še boljši, če ne bi prišlo do močnega izpada proizvodnje prvega in zadnjega meseca polletja, in sicer v januarju predvsem zaradi okvar livnega žerjave, v juniju pa zaradi izredno visokih elektro-mehanskih zastojev. V obratu Valjarna bluming štekel so gospodarski načrt, skupne proizvodnje presegli, nekoliko pa so zaostali pri blagovni proizvodnji. Še boljše rezultate tega obrata so predvsem v prvem trimesečju preprečili preveliki zastoji tehnološke in vzdrževalne narave, enotedenski izpad proizvodnje potisne peči v januarju (slab obok) in težave z luženjem. V obratu Valjarna debele pločevine so bili vzroki za slabo proizvodnjo predvsem okvare in zastoji na valjarski progi, zlomi valjev in osi grebenjaka ter okvare potisne peči. V obratu Hladna valjarna Bela so bile precejšnje težave v lužnici, ki ne dosega načrtovanih količin (regeneracija, elektro zastoji) in povzročajo zaradi tega določene težave z oskrbo vložka Bronxu in kasneje Hladni valjarni Jesenice.

Vzroki za izpad proizvodnje v obratu Hladna valjarna Jesenice so bile okvare in zastoji na Siemagu v februarju in

juniju in na Demagu v maju, pomanjkanje tujega vložka (CSSR) v aprilu in težave z luženim vložkom iz HVB, predvsem v februarju in juniju. V obratu Predelava valjanih trakov je občasno primanjkovalo vložka. V obratu Valjarna žice in profilov so imeli težave zaradi pogostih menjav programov valjanja (manjše količine naročil iste dimenzije) ter velikih vzdrževalnih zastojev. V žičarni so vzroki za nedoseganje proizvodnje izpad naročil oziroma proizvodnje VAC-žice v Negotinu, občasno pomanjkanje vložka (predvsem čistih jekel). V obratu Jeklovke so imeli poleg težav z naročili vzdrževalne zastoji in okvare vlečnih naprav. Vzroki za izpad proizvodnje v obratu Elektrode so bili predvsem slabo delo linije 1, občasno pomanjkanje narezane žice ter visoka bolezenska odsotnost.

Načrtovani izplesi so bili preseženi v Jeklarni 1, jeklovilarni, v Valjarni debele pločevine pri proizvodnji krojene debele pločevine, v Hladni valjarni Bela pri proizvodnji vseh jekel, v obratu Hladna valjarna Jesenice, Predelava valjanih trakov, Valjarna žice in profilov, žičarni, Jeklovleku in Elektrodah. Zaostali pa so v Jeklarni 2, kovinilarni, Valjarni bluming štekel, v Valjarni debele pločevine pri proizvodnji pravokotne debele pločevine ter v obratu Želbarna.

Produktivnost dela, izražena s količino proizvodnje na zaposlenega na mesec, je bila pri skupni proizvodnji boljša za 9,5 %, pri blagovni proizvodnji pa boljša za 6,3 % glede na doseženo v prvem polletju 1988.

Pri skupni proizvodnji je le TOZD Okrogli program malenkostno zaostala (za 0,1 %) za doseženo produktivnostjo prvega polletja lanskega leta. Pri končni proizvodnji pa produktivnosti enakega obdobja lani nista dosegli temeljni organizaciji Talilnice in Okrogli program.

Poslovni rezultati

Po gospodarskem načrtu naj bi v prvem polletju 1989 ustvarili 1.654.213 milijonov dinarjev poslovnih prihodkov iz naslova prodaje osnovne dejavnosti, proizvodov, ostalega materiala in blaga ter z interno realizacijo, dejansko pa smo iz tega naslova ustvarili 1.962.371 milijonov dinarjev poslovnih prihodkov (poročena realizacija po DUR-u), kar je za 308.158 milijonov dinarjev več od načrtovanega. Prihodki iz naslova prodaje blaga in materiala znašajo 24.217 milijonov dinarjev.

Prihodki od financiranja so znašali 1.725.433 milijonov dinarjev. Pri tem je revalorizacija finančnih naložb pri IB znašala 332.465 milijonov dinarjev, prihodki od ostalih finančnih naložb, obresti ter revalorizacija terjatev do kupcev je znašala 257.797 milijonov dinarjev. Pozitivne tečajne razlike iz naslova zaračunane realizacije od izvoza so znašale 26.863 milijonov dinarjev, drugi prihodki od financiranja pa 5.037 milijonov dinarjev. Pozitivna razlika revalorizacijskih učinkov vseh TOZD in DSSS (presežek učinkov revalorizacije osnovnih sredstev in zalog nad revalorizacijo trajnih virov) je na nivoju Železarne znašala 1.103.271 milijonov dinarjev. Vrednost izrednih prihodkov znaša 39.387 milijonov dinarjev, kjer predstavljajo vnovčene že opisane terjatve do kupcev 25.101 milijonov dinarjev (terjatve do kupcev, katerih rok dospelosti v plačilo je presegel zakonsko določeni rok, to je 60 dni). Vseh prihodkov smo dosegli 3.727.191 milijonov dinarjev. Vrednost vseh odhodkov je v prvem polletju dosežena v višini 3.656.065 milijonov dinarjev.

Stroški porabljenega materiala in energije znašajo 1.029.999 milijonov dinarjev, stroški storitev pa 150.370 milijonov dinarjev. Višina teh stroškov predstavlja 60 % poslovnih prihodkov (prodaja proizvodov, storitev ter prodaja blaga in materiala) oziroma 76 % vseh poslovnih odhodkov. Rezervacije materialnih stroškov so znašale 75.545 milijonov dinarjev in predstavljajo 5 % vseh poslovnih odhodkov. Po spremembah Zakona o računovodstvu revalorizacije amortizacije ne obračunavamo več. Materialni stroški znašajo 25.372 milijonov dinarjev, stroški iz naslova davkov in prispevkov, ki so neodvisni od uspešnosti poslovanja, pa znašajo 6.008 milijonov dinarjev.

Bruto osebni dohodki z neposredno skupno porabo so stroškovna kategorija in znašajo 195.691 milijonov dinarjev. So za 15,7 % višji od načrtovanih in v strukturi poslovnih odhodkov predstavljajo 13 % v poslovnih prihodkih pa 10 %.

Odhodki od financiranja znašajo 1.960.083 milijonov dinarjev. Pri tem znaša revalorizacija dolgoročnih obveznosti pri IB 286.358 milijonov dinarjev, obresti iz naslova meničnega poslovanja, kratkoročnih in dolgoročnih obresti od najetih kreditov in revalorizacija dinarskih in deviznih obveznosti 874.589 milijonov dinarjev, negativne tečajne razlike znašajo 492.250 milijonov dinarjev, drugi odhodki financira-

nja pa 9.542 milijonov dinarjev. Negativna razlika revalorizacijskih učinkov vseh TOZD in DSSS (presežek revalorizacijskih odhodkov nad revalorizacijskimi prihodki) je na nivoju Železarne znašala 297.344 milijonov dinarjev.

Vrednost izrednih odhodkov znaša 147.306 milijonov dinarjev, v tem pred-

Bilanca uspeha

Opis	v mio din			
	Načrt I.—VI. 1989	Realizacija I.—VI. 1989	Indeks 4:3	
1	2	3	4	5
1. Prodaja proiz. in storitev	1.643,859	1.938,154	117,9	
2. Prodaja blaga in materiala	10,354	24,217	233,9	
3. Prihodki od financiranja	17,732	1.725,433	197,6	
4. Izredni prihodki	19,928	39,387	197,6	
5. SKUPAJ PRIHODKI (1 do 4)	1.691,873	3.727,191	220,3	
6. Stroški mat., energ. in storitev + zaloge	1.107,229	1.249,521	112,9	
7. Amortizacija	169,171	72,085	42,6	
8. Nematerialni stroški	71,257	31,379	44,0	
9. Bruto osebni dohodki	169,092	195,691	115,7	
10. Odhodki od financiranja	94,332	1.960,083	207,8	
11. Izredni odhodki	—	147,306	—	
12. SKUPAJ ODHODKI (6 do 11)	1.611,081	3.656,065	226,9	
13. BRUTO DOBIČEK (5—12)	80,792	71,126	88,0	

Finančni pogoji poslovanja

V tem obdobju so se močno spremenili. Dobri proizvodni rezultati, oskrbljenost z naročili ter delno sproščene cene so se odrazile v ugodni likvidnosti, ki je trajala do meseca maja. V tem obdobju smo uspeli zmanjšati kratkoročno zadolženost ter izvedli finančni del odkupa 1/4 vseh deviznih kreditov Železarne Jesenice po ugodni diskontirani vrednosti. Februarja smo uspeli v roku poravnati polletno anuiteto za Jeklarno 2 v višini 7,3 mio DEM. Svoje obveznosti do dobaviteljev in bank smo v redu poravnali, dokaj uspešni smo bili tudi na področju izterjave do naših kupcev.

Z uveljavitvijo nove finančne zakonodaje se je finančna situacija močno poslabšala. Zmanjšanje avalni limit je ob mesečni inflaciji 30 % povzročilo skokovit porast terjatev med delovnimi organizacijami, računovodski odpis terjatev, starejših od 60 dni, pa direktno vpliva tudi na bilanco uspeha poslovanja. Črna metalurgija je v izrazito neugodnem položaju zaradi neugodne strukture svojih dobaviteljev, ki imajo večinoma monopolen položaj. Visoke cene naših izdelkov pomenijo sicer visoko vrednost dosežene realizacije, realna vrednost plačanih proizvodov pa je realno bistveno manjša zaradi nepriljubljenosti celotnega sistema, ki bi omogočal revalorizacijo terjatev in s tem realne vrednosti prodanega blaga.

Z gospodarskim načrtom smo sicer opredelili višino potrebnega izvoza s ciljem zagotoviti potrebna sredstva za uvoz nujnega repromateriala in rezervnih delov. Sproščene cene na domačem trgu so povečale dispariteto med doseženo domačo prodajo in izvozno ceno (tečaji zahodnih valut rastejo počasneje od rasti cen industrijskih proizvodov), vendar bo potrebno gospodarski načrt menjati. Finančna disciplina na domačem trgu se bo še poslabšala, neredno plačevanje oziroma brezobrestno kreditiranje, ki ga zakonodaja omogoča, bo to dispariteto hitro izničilo, poleg tega pa dogovorjena plačila za izvozeno blago tudi rokovo dosledno izvajajo in to v revalorizirani vrednosti.

stavljajo popravki vrednosti terjatev do kupcev 127.564 milijonov dinarjev. To so terjatve, katerih rok zapadlosti v plačilo je že presegel 60 dni od pogodbeno dogovorjenega dne.

Bruto dobiček, ki je razlika med vsemi prihodki in odhodki, znaša 71.126 milijonov dinarjev. Doseženi dobiček smo namenili za pokrivanje obračunanih obveznosti iz naslova davkov in prispevkov iz dobička v vrednosti 35.272 milijonov dinarjev.

Za stanovanjski del skupne porabe smo namenili 5.816 milijonov dinarjev, 30.038 milijonov dinarjev pa je nerazporejenega dobička, ki predstavlja sredstva akumulacije (poslovni in rezervni sklad).

stih izdelkov, ki še prinašajo pozitivni rezultat.

Delne možnosti so ponovno v večjem izvozu, kar pa ne menja naše temeljne usmeritve v zmanjšanje uvozne odvisnosti. Osnovno izhodišče je v donosnosti in dolgoročnem povezovanju s posameznimi tržišči oziroma partnerji.

Tudi na področju višjih oblik sodelovanja so se predpisi in s tem pogoj spremenili. Kljub temu je možno pričakovati stabilnejše gospodarsko politiko do tujine, ki bo omogočala trajnejše povezovanje in s tem doseganja večjih učinkov na daljše obdobje.

Osebnih dohodek

Zakonske omejitve na področju osebnega dohodka so bile v preteklosti zelo pogoste, v zadnjih letih pa že kar redna sestavina ekonomske politike. V letošnjem letu pa čutimo spremembe v smeri zmanjšanja normativizma in večje odgovornosti za poslovanje tudi na tem področju.

Sredstva osebnega dohodka se načeloma še vedno delijo na osnovi družbenega dogovora, vendar konkretna izplačila do polletja niso bila omejena, ker do polletja ni bilo potrebno realno ugotavljati poslovne uspešnosti.

Na osnovi tekočega spremljanja rezultatov smo v Železarni ugotavljali bistvene premike v smeri izboljšanja poslovanja in temu primerno smo izvajali tudi politiko delitve osebnega dohodka. S poslovno politiko smo se odločili, da bo ob predvidenih rezultatih rast osebnega dohodka hitrejša od rasti življenjskih stroškov. Ta del politike smo uspešno uresničili, saj je glede na poprečno lanskega leta osebni dohodek porasel za krepkih 22 % bolj kot življenjski stroški. Razmerje našega osebnega dohodka do ostalega gospodarstva in negospodarstva v občini in republiki se je bistveno izboljšalo. Po podatkih za pet mesecev letošnjega leta je povprečni osebni dohodek v Železarni za 8 % večji kot v celotnem slovenskem gospodarstvu, v lanskem letu pa smo bili celo pod slovenskim povprečjem. Podobno razmerje je tudi gle-

Elektrodelavnica na Jesenicah (foto: Silvo Kokalj)

Zaradi prenehanja možnosti plačevanja z jugomericami lahko v kratkem pričakujemo finančni šok v celotnem gospodarstvu. Ob sedanjih cenah denarja si v Železarni Jesenice ne moremo privoščiti niti kreditiranja kupcev niti proizvodnje na zalogo. Izvajati bo potrebno še ostrejšo selekcijo kupcev, z vidika plačilnih pogojev pa ponovno preverjati donosnost posameznih izdelkov ter iskati nadomestne rešitve. Če hočemo v teh novih razmerah preživeti, moramo po kratkem postopku prenehati razpravljati o doseženem obsegu proizvodnje. Uspešni bomo takrat, ko bo načrtovana proizvodnja ne samo prodana, temveč plačana v svoji realni vrednosti.

Komercialni pogoji poslovanja

Osnovne cilje, ki smo si jih postavili za 1989, smo v prvem polletju dokaj uspešno uresničevali. Imeli smo pogoje povečanega deleža plasaja na domačem trgu, kar je dalo boljše rezultate. Nabavni trg je sicer nudil več, vendar še vedno so bili pogoji, posebej cene, neugodni v primerjavi s tujo konkurenco. Devizni trg je začel delovati, čeprav še vedno pod močnim vplivom intervencij. Tečaji tujih valut so v prvih mesecih močno zaostajali. Ko so se postopoma ukinjale uvozne dajatve, se je zmanjševalo tudi prevrednotenje dinarja.

Spremembe na področju zunanje trgovine so vzporedno z vse večjo inflacijo v državi imele za posledico zmanjšanje naše konkurenčnosti na domačem in seveda tujem trgu. Povpraševanje se je zmanjšalo in zahtevalo je že določene korekture v strukturi izdelkov. Kot smo se sami prilagajali nastalim spremembam ter vodili elastično in selektivno politiko nabave in prodaje, tako so naši kupci iskali ugodnejše virov za svojo preskrbo. Ugotavljamo, da je stanje naročil konec šestega meseca znatno nižje, kot je to običajno pred začetkom naslednjega kvartala. K temu stanju veliko prispeva vse slabša plačilna sposobnost domačega trga. Restriktivna finančna politika zahteva prilagajanje naših pogojev, istočasno pa moramo izkoristiti možni plasma ti-

de na jeseniško gospodarstvo; počasneje kot v Železarni pa se je povečeval osebni dohodek v večjem delu gospodarstva.

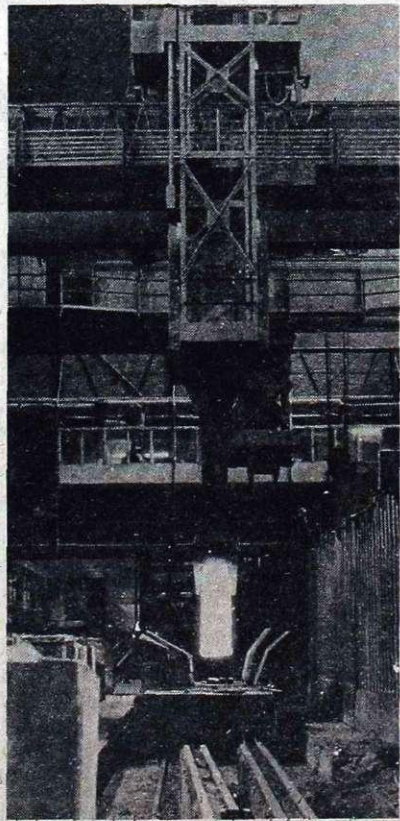
Razlike med TOZD so v rasti osebnega dohodka razmeroma majhne. Večje odstopanje je le med Družbenim standardom in Komercialno. Pri prvem kažejo podatki na zaostajanje zlasti zaradi tega, ker so bili v lanskem juniju že aktivni počitniški domovi, ki krepko povečujejo povprečje te TOZD, letos pa se je sezona začela šele konec junija. Komercialna pa je šele v letošnjem letu uveljavila nekatere spremembe v organizacijski podobi, ki so vplivale tudi na nekatera prevrednotenja, istočasno pa so ob pomanjkanju delavcev lahko zagotovili uspešno prodajo le ob povečnem obsegu delovnega časa. Prejšnja leta so bile nadure v tej TOZD prava redkost.

V letošnjem letu je bil večji premik izveden tudi na področju delitve sredstev sklada skupne porabe. Izreden je porast sredstev za jubilejne nagrade, saj jih obračunavamo v najvišjih možnih zneskih. Sredstva za jubilejne nagrade pa so porasla še zlasti zaradi tega, ker smo zaradi spremembe sistema opravili poračun jubilejnih nagrad za pretekla leta.

Višja rast kot pri osebnem dohodku je dosežena tudi pri regresih za letni dopust, ker smo prejšnja leta regrese računali na osnovi povprečnih plač predhodnega leta, letos pa je bil osnova osebni dohodek predhodnega trimesčja.

Tudi odpravnine izplačujemo v najvišjih zneskih po družbenem dogovoru. Indeks je nekoliko nižji le zaradi tega, ker je bila intenzivnost upokojevanja lani še nekoliko večja kot letos.

Ukrepi ekonomske politike so še vedno nepredvidljivi, zato so napovedi glede uspešnosti in tudi osebnega dohodka zelo negotove. Toda s takšnim delom in morda še z večjo stopnjo prilagodljivosti lahko pričakujemo uspešno poslovanje tudi v drugem polletju. V tem primeru bomo nadaljevali z zastavljeno politiko delitve osebnega dohodka in sredstev skupne porabe in morda celo presegli prvotno zastavljeno načrt 27 % rast realnega osebnega dohodka.

Striper hala v Valjarni bluming štekel (foto: Irena Kučina)

Suspens samoupravljanja?

Osnutek statuta Železarne Jesenice — v pravno normo prelite teze, kot ga imenuje J. Poljšak — je končno tu. V razpravi o njem ne moremo ostajati niti neprizadeti niti nevtralni, saj gre za klasično obliko spopada med delom in kapitalom. Izid tega spopada, katerega meje že določa Zakon o podjetjih, bo nov model porazdelitve vpliva in moči. Ta model pa seveda ne zagotavlja sam po sebi ekonomske uspešnosti in učinkovitosti, kot bi nekateri radi prikazali. Zagotavlja pa obseg demokracije, meje pooblastil in pravila igre med sodelujočimi in zoperstavljenimi skupinami v podjetju.

Moje razmišljanje se nanaša na gradivo, ki je bilo poslano delegatom delavskega sveta Železarne v premislek tri dni pred sejo (bila je 31. julija) in v katerega so bili še v vsej svoji »nedolžnosti« investirani in vgrajeni (brez kakršnekoli poprejšnje razprave) interesi in pričakovanja vodstvenih delavcev, ki so gradivo pripravili. Gradivo torej daje z drugimi interesi še nezačeto interpretacijo in razumevanje zakona o podjetjih. Zakon je namenoma prepuščal kolektivom vrsto zadev v samostojno (avtonomno) urejanje.

Zavedam se ne le »spolzkosti tere-na« (Poljšakov izraz), na katerega se spuščam, temveč tudi usodnosti odločitev, ki so pred nami. Gre za »boj za oblast« in preden si sami zapremo še tiste formalne možnosti za uveljavljanje svojega vpliva in moči, ki nam jih ponuja Zakon o podjetjih, ter izročimo, prepustimo svojo usodo »podjetniškim« odločitvam tehnomenagerske (klasično: tehnokratske) elite, kaže dvakrat premisliti. Zato si je treba vzeti in zagotoviti čas; vsaj toliko, kot so si ga tisti, ki so nam to vročo juho zakuhali.

Zakon o podjetjih nam omogoča, da v statutu opredelimo, s katero obliko odločanja z osebnim izjavljanjem (referendum, zbor delavcev...) bomo uresničevali posamezne pravice. In kakšna je s tem v zvezi PONUDBA VODSTVA: DA TO PRAVICO KONSUMIRAMO ENKRAT ZA VSELEJ! Celo o statusnih spremembah naj bi v prihodnje odločal kar delavski svet (16. člen osnutka).

S tem smo se odrekli (razen štrajka) svojega najmočnejšega orožja: pravice veta na določen predlog, ki je za nas življenjskega pomena, in oslabil svoje pogajalske pozicije in celo možnost za resno, celovito predstavitev določene problematike. Ve se: 41 delegatov v delavskem svetu je lažje pripraviti kot več kot tisoč delavcev (večina).

Res je, da naj bi bila o vseh »važnejših« vprašanjih (?) pred sklepanjem na delavskem svetu opravljena poprejšnja obravnava — a kaj, ko izkušnje kažejo, da se mnenj delavcev ne upošteva in da je klicanje delegatov na odgovornost povsem jalova in dolgotrajna poteza.

Oblast dela in delavcev naj bi bila torej skoncentrirana v delavskem svetu (ki pa lahko določena pooblastila spet prenese na druge organe, v katerih seveda niso enakovredno zastopani vsi deli podjetja). A kaj, ko ta oblast nima nobenega pozitivnega temelja, na katerega bi se lahko oprla. Lahko bi rekli, da so vse (formalne) pravice in pristojnosti, ki jih ima delavski svet po 34. členu in drugih členih osnutka (vključno z razporejanjem dobička, ki bo po vsej verjetnosti že vnaprej razporejen in porabljen, če ga bo podjetje sploh kaj ustvarilo), že vnaprej suspendirane s 45. in 47. členom osnutka.

Člen 45. se dobesedno glasi takole: »Poslovodni odbor je pristojen in odgovoren za: — vodenje in uspešnost poslovanja Železarne — organizacijo in informatiko — koordinacijo dela — planiranje proizvodnega procesa — planiranje in usklajevanje razvoja in strategije Železarne — realizacijo kakovosti — izvedbo projektov na področju raziskav, investicij in osvajanj novih izdelkov — sprejemanje poslovnih odločitev za uresničevanje sprejetih planov, sporazumov in dogovorov — naloge s področja splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite — kadrovske politike in nagrajevanje — zakonitost pri poslovanju Železarne — pravočasno izvrševanje odločitev in sklepov samoupravnih organov.

Poslovodni odbor opravlja tudi druge naloge, ki jih določa zakon ali samoupravni splošni akti Železarne.

Naivni bi bili — kljub »obrazložitvi«, da je bilo izhodišče pri prelivanju teze v pravno normo (osnutek statuta) tudi »ureditev odnosov med upravljanjem in vodenjem« in »spoštovanje izkušenj in pridobitev samoupravnega sistema« — če bi verjeli, da gre tu samo za »sprejemanje ukrepov« (zakonska diktacija v zvezi s pristojnostjo PO-ja) v zvezi z izvajanjem poslovnih politik, strategije, plana, ki ga sprejme delavski svet, oziroma za terminološko nerodnost. Pričakujemo in predvidevamo lahko, da bodo »načrti« itd. (splošni, abstraktni, tudi s socialo, humanizmom, skrbjo za delavce prežeti cilji), ki jih bo sprejemal delavski svet, ostajali v sferi dolgoročne vizije in utopije, ki jo bo dnevna politika (ukrepi) poslovne strukture (še zlasti v zvezi s pravicami delavcev) postavljala na laž. Za dnevno politiko, ki bo suspendirala ta ali oni pomemben cilj (z določenim ukrepom se da doseči le določen učinek, ne pa uresničiti zaželenega v celoti), se bo že našla takšna ali drugačna obrazložitve.

Zavedati se moramo, da ima tehnomenagerska elita dovolj pooblastil, da uveljavlja svojo razpolagalno (lastninsko) pravico (monopol) do informacij, interpretacije informacije, razporejanja kadra, določanja nagrad, uporabe znanja, sredstev, poslovnih in drugih stikov vse do določanja konkretne organizacije — vse pod firmo poslovnih odločitev. Vendar v interesu uresničevanja svojih vizij, predvidevanj, pričakovanj, strategij in interesov, ki niso nujno združljivi z interesi itd. delavcev. Se več: ker se njen status in njena uspešnost merita predvsem z ekonomskimi, ne pa socialnimi in humanimi merili, ker predstavljata pol kapitala nasproti polu dela, so ti interesi (prej kot ne) nasprotni interesom delavcev. Delavcu ostaja zato samo poslušno izpolnjevanje njihove omejene naloge v pričakovanju nagrade, ki mu jo bo določil njegov gospodar.

Ob vsem tem osnutek ne daje nobene jamstva, da bi moral ta gospodar, ki ima v rokah škarje in platno, navsezadnje tudi nekaj sešiti. V 47. členu je za gospodarja vgrajena (celo v nasprotju z zakonom) varovalka, ki tako zakomplicira postopek uveljavljanja odgovornosti za neuspešno vodenje (ko delavci ne sprejmejo zaključnega raču-

na in poročila o rezultatih poslovanja), da mu je praktično nemogoče izreči nezaupnico. Medtem ko zakon preprosto določa, da je poslovodni odbor razrešen, če delavci ne sprejmejo poročila o rezultatih poslovanja, delavski svet pa ugotovi, da je odgovoren za nedoseganje poslovnih rezultatov, se v našem aktu razrešitev pojavlja samo kot možnost, ki jo delavci lahko zahtevajo (ni pa nujno, ni več samo po sebi umevno kot je v zakonu). Šele v tem primeru mora delavski svet odločiti o odgovornosti gospodarja — toda na podlagi strokovne analize, ki jo opravi posebna komisija (v kateri so lahko zunanji strokovni delavci) in šele v primeru tako strokovne že ugotovljene krivde delavski svet glasuje o nezaupnici. (Vprašajmo se, ali bodo notranji strokovnjaki v komisiji, ki jih razporeja in nagraduje direktor pokazali na argumente za krivdo ali jo racionalizirali, iskali opravičila za neuspeh direktorja? In kako sploh dokazovati individualno odgovornost, če smo jo poprej zameglili (člen 44) s kolektivnim odločanjem poslovnega odbora).

Tej neodgovornosti so prirejene tudi določbe o obveščanju (člen 58 in 59). Medtem ko prvi člen sicer priznava, da je obveščeno pogoj za odločanje, zavzemanje stališč, kontrolo in uveljavljanje odgovornosti, pa drugi obveščanje omeji zgolj na tri kazalce, ki se dajejo delavcem ob periodičnih obračunih in zaključnem računu in ob planskih: dokumentnih. S tem bi bilo obveščanje tudi opravljeno in odpravljeno, saj zakon predvideva, da se bodo način in roki ter organi, ki so odgovorni za obveščanje, opredelili s statutom ali drugim samoupravnim aktom. Sprejem pravilnika o informiranju v osnutku statuta namreč niti ni predviden. Zanimivo je, da je bolj kot za obveščeno delavcev (kako naj delavci samoupravljajo oziroma celo ocenjujejo delo poslovnih organov) poskrbljeno za poslovno tajnost: o njej govorijo kar štirje členi, predviden pa je tudi sprejem posebnega pravilnika.

O tej črni sliki na tem mestu zaenkrat ne kaže kaj posebnega dodajati. Strah, ki je v sedanjih situaciji prisoten, da tehnomenagerska elita ne bi uveljavljala svoje »podjetnosti« in dokazovala svoje uspešnosti le s črtanjem »neperspektivnih« programov, ustvarjanjem viškov delavcev, metanjem drugače mislečih na cesto ali z razporejanjem na slepi tir, je najbrž v tem trenutku in v tej situaciji upravičen. Razmišljati bo treba torej o tem, kakšne varovalke vgraditi, ob pomanjkanju sleherne demokratične tradicije in kulture podjetja, v novi model, da ne bi prihajalo do zlorab ne na eni ne na drugi strani. Za začetek bi moral sindikat postaviti pogoj: statut lahko velja šele potem, ko je že podpisana kolektivna pogodba.

Božidar Lakota

Valjarna žice in profilov
(foto: Irena Kučina)

Osnutek statuta podjetja in polletno poslovno poročilo dana v javno obravnavo

(Nadaljevanje s 1. strani)

Z informacijo o novi tehniki izplačila osebnih dohodkov so bili seznanjeni že tudi delavci v glasilu Železar, delegati pa so sprejeli še sklepe o podaljšanju storitvene garancije za izvoz blaga v višini 2,5 mio USD do 31. oktobra 1989 v zvezi z odkupom dela našega tujega dolga, o razrešitvi direktorja kadrovskega sektorja in o imenovanju podpisnikov finančne dokumentacije. Seznanili so se tudi s pritožbo vratarjev samskih domov, ki je bila posredovana v reševanja delovni skupnosti, in z odgovori na delegatska vprašanja o ukinitvi rešilne postaje v Jeklarni I in o delu v Valjarni žice in profilov ob prostih dnevih.

Na vprašanje o opravičenosti visokih cen naših izdelkov na mali prodaji je bil dan odgovor, da se pripravljajo ustanovitev industrijske prodajalne. V pripravi je pravilnik za njeno delo, v katerem bodo določena tudi pravila, kako bomo oblikovali cene za široko prodajo in kako za delavce Železarne. Cene na mali prodaji je bilo potrebno korigirati tudi zaradi vse višjih cen

vhodnih materialov, saj naprimer lani cene za nekatere izdelke niso dosegale niti 40 % vrednosti, ker so bili deklarirani kot odpadni material.

Postavljeni sta bili tudi dve novi delegatski vprašanji:

Iz Jeklarne I sprašujejo, kako dolgo bo še v okviru (na to opozarjajo že celo leto) regulacijski ventil za hidravlični

pritisek na ASEA peči, ker je delo s pečjo postalo že nevarno in skoraj nemogoče.

Izvršni odbor sindikata je dal pobudo, da bi Železarna po vzoru drugih delovnih organizacij omogočila vlaganje ali hranjenje denarja delavcev z ohranjanjem realne vrednosti vloženega denarja.

Obvestilo invalidom Železarne

Društvo invalidov Jesenice obvešča svoje člane in zaposlene invalide v Železarni Jesenice, da bo v nedeljo, 13. avgusta, IX. tradicionalni piknik v naravi na Poljanah, s srečelovom in športnimi igrami, s pričetkom ob 11. uri. Za pijačo in hrano bo poskrbljeno po dostopni ceni.

Za udeležence brez lastnega prevoza bo organiziran prevoz s kombijem od avtobusne postaje Čufar do Poljan in nazaj. Prvi odhod bo ob 10.30. Kombi bo ustavljal na vseh avtobusnih postajah.

Interesenti naj svojo udeležbo prijavijo svojim poverjenikom.

Vsi prisrčno vabljeni!

DI Jesenice

Občinski odbor Rdečega križa
Jesenice

vlijudno vabi na odvzem krvi,

ki bo 29., 30. in 31. avgusta ter 1. in 4. septembra od 7. do 13.30 v domu TVD Partizan na Jesenicah, C. železarjev 1.

Darujte kri, ko ste zdravi in mladi! Vozniki motornih vozil, vaše mesto je med krvodajalci!

Hvala, ker ste se odzvali našemu vabilu!

RKS Jesenice

Pregled sestankov SDS

Samoupravne delovne skupine se v minulem mesecu niso sestajale in tako niso izkoristile (kar pa ni njihova krivda) priložnosti za poglobljeno razpravo o zakonu o delovnih razmerjih. Sicer pa je tudi v tem mesecu še vedno čas, da se kaj reče tudi o tem zakonu. V razpravo je namreč dan osnutek statuta železarne kot podjetja — v pravno normo prelite teze — kot ga označuje uvodna obrazložitve. V tej fazi razprave kaže k takšni obliki gradiva izreči določene pomisleke: nova zakonodaja in njena vsebinska izvedba v delovnih organizacijah naj bi postavila temelje za neko povsem novo poslovno oziroma podjetniško prakso, ki nas vse skupaj nile k drugačnemu razumevanju naših lastnih vlog in tudi k drugačnemu obnašanju. Tehnika predstavitev te nove vsebine skozi pravne norme, ki so več ali manj pisane po pravilih posebne pravne stroke (nómoteknike), otežuje celovit pregled te nove vsebine, zamegljuje in meša bistveno in ne bistveno ter nasploh, tudi zaradi kompliciranega in le pravniku povsem razumljivega strokovnega jezika in strokovnih izrazov, otežuje samorazumevanje in prilagajanje

novemu. Vsekakor je treba reči, da bo prilagajanje novemu toliko lažje, kolikor bolj bomo uspeli vzoredno oblikovati to, čemur v razvitem svetu pravijo podjetniška kultura; celovit splet demokratičnih, humanih medsebojnih odnosov.

Tokrat bomo pri pregledovanju zapisnikov izjemoma krajši kot običajno. Ogledali si bomo le tiste zapisnike SDS iz DELOVNE SKUPNOSTI SKUPNIH SLUŽB, ki so zabeležile svoje pripombe, ugotovitve ali mnenja pri točki Pregled izvajanja sklepov prejšnjega sestanka ali pod točko Razno — toliko, da ohranimo kontinuiteto rubrike. Tudi ti zapisniki so stari že več kot mesec dni in vprašanja, kolikor bodo ostala nerešena, se bodo tako ali tako ponovila v novih, ki jih pričakujemo ob obravnavanju že omenjenega osnutka statuta in poslovanja v prvem polletju.

SDS kontrola kvalitete je na sestanku 22. junija opozorila, da se luženje (izpiranje) v novi lužilnici — kljub opozorilu in navodilom — ne opravlja kvalitetno.

SDS CSI se je na sestanku 23. junija seznanila z odgovorom v zvezi z »nepravilnostmi« v Železarni, ki je bil pripravljen za odbor samoupravne delavske kontrole Železarne (osebno ta odgovor ocenjujem kot nezadovoljiv). Namestnik vodje CSI je

prisotne tudi seznanil, da odpoklic delegata v delavskem svetu skupnih služb ne bo izveden na referendumu 29. junija, kajti, tudi če bi bil odpoklic na referendumu izglasovan, do zaključka mandata ne bi mogli izvesti volitev za novega delegata. Ugotovljeno je bilo tudi, da so »ostali sklepi SDS CSI že pol leta nerealizirani«. Pod točko razno se je SDS seznanila tudi s predlogom za povečanje prispevnih stopenj za SIS za 2,46 % iz bruto OD. Glede na trditve, da OD v negospodarstvu glede na gospodarstvo zaostajajo, je postavila tudi zahtevo po primerjavi med osebnimi dohodki po kvalifikacijski strukturi med gospodarstvom in negospodarstvom.

SDS sekretariat ugotavlja, da ni odgovorov na postavljena vprašanja. Zato vprašuje, ali so razprave sploh smotrne.

SDS kadrovskega sektorja je bila podana informacija, da je »končno dan ponovni predlog za preureditev prostorov sprejemne čakalnice in pisarne, preko vodje DSSS«. SDS meni, da v kolikor stvar ne bi v kratkem stekla, bi bilo nujno pretapecirati klopi, ki so sedaj v skupnem stanju. Pod točko razno se pritožuje zaradi »zelo slabega čiščenja prostorov«. Mnenja je, da bi bilo v zvezi s tem treba nekaj ukreniti.

CSI — Božidar Lakota

Priznanja in odlikovanja ob občinskem prazniku — 1. avgustu

Na slovesnosti, ki je bila ob letošnjem prazniku občine Jesenice — 1. avgustu, in 60-letnici mesta Jesenice v torek, 1. avgusta, v dvorani Gledališča Tone Cufar, so poleg slavnostnega govora predsednika Skupščine občine Jakoba Medja in kulturnega programa, ki so ga izvajali solisti ljubljanske Opere in domačin Jaka Jeraša ob spremljavi pianista Primoža Kerštajna in plesni orkester Pihalnega orkestra jeseniških železarjev pod vodstvom Franca Koširja, podelili tudi številna priznanja in odlikovanja.

Občinsko priznanje 1. avgust za leto 1989 so prejeli:

— DPD Svoboda France Prešeren Žirovnica — Breznica za večletno uspešno delovanje na področju kulturne dejavnosti;

— Železarna Jesenice za poseben prispevek pri razvoju mesta Jesenice;

— dr. Marin Gabrovšek za ustvarjalno raziskovalno delo pri razvoju črne metalurgije;

— Stanislav Križnar za dolgoletno aktivno družbenopolitično delo;

— Joža Varl za dolgoletno in vidno delo na področju kulture.

Za večletno uspešno delovanje oziroma za posebne vidne dosežke so male plakete občine Jesenice prejeli: Vojteh Budinek, Marjan Dolinšek, inž. Boris Mikoš, gradbeni odbor za izgradnjo centralne čistilne naprave na Jesenicah, projektna skupina za izvedbo pro-

jekta lužilnice žice v Železarni Jesenice in Skupnost za ceste Slovenije.

Po sklepu Predsedstva SFR Jugoslavije so državna odlikovanja prejeli:

— Franc Konobelj — Slovenko Red republike s srebrnim vencem;

— Gabrijel Divjak in Franc Pesjak Red republike z bronastim vencem;

— Karl Frančeskin, Pavel Smolej in Katja Zupan Red zaslug za narod s srebrno zvezdo.

Medobčinski svet Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojske za Gorenjsko je na slovesnosti podelil svoja tradicionalna priznanja, ki so jih prejeli: DO Integral, TOZD Medkrajevni potniški promet, delavnice in turizem Jesenice; SCT, TOZD Elim Jesenice; Lovska družina Stol Žirovnica, Jože Boškin, Jožica Brežan, Karel Frančeskin, Justa Jagič, Angela Lah, Stanko Lakota, Polona Pavlič, Stane Pretnar, Anica Skopeč, Ciril Svetina, Stane Torkar, Ivan Zajec.

Občinska konferenca ZSMS Jesenice pa je na slovesnosti najaktivnejšim članom, organizaciji in mentorjem podelila srebrni znak ZSMS za leto 1989, ki so ga prejeli: Irena Marčič, Uroš Smolej, Zlata Kovač in Herman Debelak ter osnovna organizacija ZSMS v krajevni skupnosti Kranjska Gora. Najvišje priznanje, priznanje meseca mladosti, pa je za leto 1989 prejel Nedeljko Radzenović.

Vsem prejemnikom priznanj in odlikovanj izrekamo iskrene čestitke tudi v imenu naših bralcev in uredništva Železarka.

Program praznovanja krajevnega praznika KS Podmežakla

Sobota, 5. avgust:

ob 8. uri: tradicionalni pohod na Zakope (odhod izpred strelišča heroja Verdnika)

ob 8.30: teniški turnir na teniškem igrišču Podmežakla z razglasitvijo rezultatov po končanem tekmovanju

ob 9. uri: odhod avtobusov na Zakope (odhod s križišča pri Hermanovem mostu). Avtobusi bodo ustavljali na vseh postajališčih.

ob 10. uri: slovesnost pri spominskem obeležju na Zakopih

ob 11. uri: tekmovanje v streljanju z zračno puško na Zakopih z razglasitvijo rezultatov po končanem tekmovanju

ob 12. uri: ogled partizanske bolnice na Mežakli

ob 13. uri: povratek avtobusov z Zakopov

Ponedeljek, 7. avgust:

ob 16. uri: tekmovanje v kegljanju na kegljišču Podmežakla z razglasitvijo rezultatov po končanem tekmovanju

Torek, 8. avgust:

ob 16. uri: tekmovanje v namiznem tenisu v stavbi KS Podmežakla z razglasitvijo rezultatov po končanem tekmovanju

Sreda, 9. avgust:

ob 16. uri: turnir v malem nogometu v športnem parku Podmežakla z razglasitvijo rezultatov po končanem tekmovanju

Četrtek, 10. avgust:

ob 16. uri: tekmovanje v košarki v športnem parku Podmežakla z razglasitvijo rezultatov po končanem tekmovanju

ob 19. uri: skupna slavnostna seja skupščine delegatov KS in KK SZDL Podmežakla s podelitvijo priznanj OF in 10. avgust

Srečanje mladih in vojakov

OK ZSMS Jesenice in Koordinacijski svet ZSMS Železarne Jesenice v sodelovanju z VP Bohinjska Bela in VP Radovljica organizirata 9. in 10. septembra 1989 na Rudnem polju srečanje mladih OK ZSMS Jesenice in vojakov VP Bohinjska Bela.

Program srečanja:

Sobota, 9. septembra:

ob 7. uri: odhodi avtobusov z Jesenic ob 9. uri: otvoritev in pričetek športnih tekmovanj

od 13. do 15. ure: kosilo

od 15. do 19. ure: nadaljevanje športnih tekmovanj in pričetek družbenopolitičnih aktivnosti

od 19. ure: večerja in zabavni večer

Nedelja, 10. septembra:

do 8. ure: zajtrk

od 8. do 13. ure: finalno športno tekmovanje

od 13. do 15. ure: razglasitev rezultatov, kosilo in povratek udeležencev

Na srečanju bomo organizirali športna tekmovanja v naslednjih športnih disciplinah:

1. moški: mali nogomet, košarka, odbojka, šah in streljanje z zračno puško

2. ženske: mali nogomet, košarka, odbojka, rokomet, šah in streljanje z zračno puško

Družbenopolitične aktivnosti bodo naslednje:

1. Razprava o kongresnih razpravah

2. Tečaj za organizatorje srečanja mladih ZCMJ

3. Javna tribuna ZSMS na Jesenicah; na vprašanja bodo odgovarjali Matjaž Peskar — predsednik OK ZSMS Jesenice, Herman Debelak — sekretar OK ZSMS Jesenice in predsednik KS ZSMS Železarne Jesenice, Dragutin Gvozdič — sekretar KS ZSMS Železarne Jesenice in člani predsedstva OK ZSMS Jesenice.

Za zabavo bo poskrbel eden od uveljavljenih ansamblov. Kot sami veste, ZSMS nima lastnih sredstev za kritje stroškov, ki bodo nastali ob taki organizaciji (pri prevozu, prehrani, nočnin, stroški ansamblov ipd.). Zato bo treba ob prijavi ekip in posameznikov za udeležbo na srečanju vplačati za posameznika 250.000 din, če se srečanja udeležite z organiziranim prevozom, ali 150.000 din, če na srečanje pridete z lastnim prevozom.

Prijave z vplačilom sprejemamo do 25. avgusta 1989 v prostorih KS ZSMS Železarne Jesenice in OK ZSMS Jesenice, Titova 96.

Morebiti se vam bo cena zdela previsoka, vendar sta Pokljuka in Rudno polje tako lepa kraja, da bi se splačalo vikend preživeti na Rudnem polju tudi brez organiziranih aktivnosti, prehrane in nočitev. Za pijačo in osvežitev bo

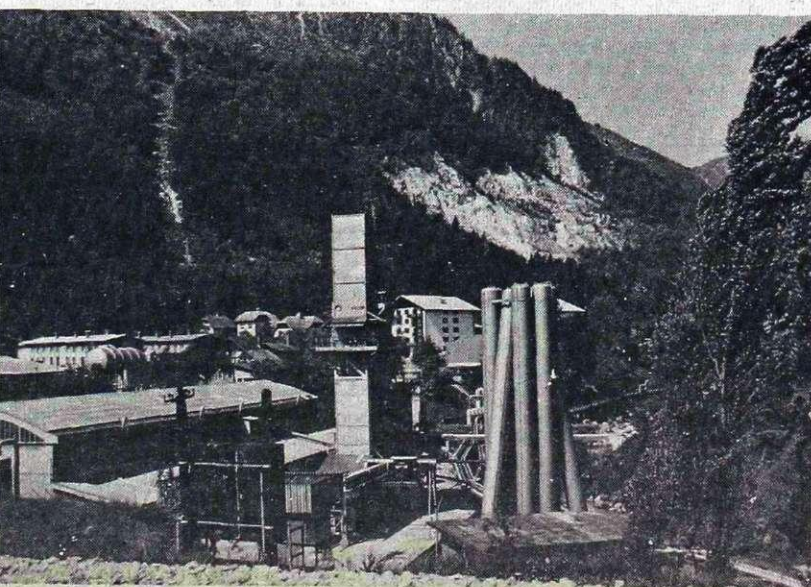
poskrbljeno v vojaških kantinah po njihovih cenah.

Pravila za športna tekmovanja:

Mali nogomet: ekipa šteje 6 tekmovalcev z golmanom in dva rezervna igralca, katera ekipa lahko poljubno menja. Ekipa igra po sistemu na izpadanje, prve štiri ekipe pa po enokrožnem sistemu. Igra traja 2x15 minut s petminutnim odmorom ob polčasu. Igra se v športni obutvi brez čepov. Aut se izvaja z nogo. Tekme sodijo izšolani sodniki. Vse drugo je po pravilih NZJ.

Rokomet: ekipa šteje z golmanom 7 igralcev z možnostjo dveh rezervnih igralcev. Igra se po sistemu na izpadanje, prve štiri ekipe pa po enokrožnem sistemu. Tekma traja 2x10 minut, brez odmora. Vse ostalo po pravilih RZJ. Tekme sodijo izšolani sodniki.

Košarka: ekipa šteje 5 tekmovalcev z možnostjo petih rezervnih igralcev, ki se med igro poljubno menjajo. Igra se 2x15 minut neprekinjene igre s petminutnim odmorom ob polčasu. Vsaka ekipa ima pravico do minutnih odmorov. Igra se na izpadanje, prve štiri ekipe pa po enokrožnem sistemu. Vse ostalo po pravilih KZJ. Sodniki so izšolani.

Kisikarna Sava (foto: Silvo Kokač)

Z več inovacij do večjega dohodka

Lani je bila inovacijska dejavnost organizirana že v več kot 300 delovnih organizacijah, v njej pa je sodelovalo vsaj 30 tisoč zaposlenih. Vrednost inovacijskega dohodka se je v družbenem sektorju povzpela na 140 milijard dinarjev, inovatorji zasebniki pa so lani ustvarili 60 milijard dinarjev inovacijskega dohodka. V celoti gre torej za 200 milijard dinarjev inovacijskega dohodka, to pa je po izračunih SDK že 20 odstotkov neto akumulacije gospodarstva.

Značilno je, da so največji uspehi pri uveljavljanju inovativnosti dosegli v manjših podjetjih; nekaterim se je tako celo uspelo izklopiti iz likvidnostnih težav (Veplas Titovo Velenje, Impol Slovenjska Bistrica, Alpes Železniki in drugi). Izobraževalni seminarji so se zelo obnesli, splošna klima in način dela pa sta se izboljšala tudi po zaslugi specializiranih ustanov, ki v delovne

organizacije uvajajo nove koncepte izboljševanja inovativnosti.

Vendar je ostalo še dosti nerešenih vprašanj, ki ovirajo nadaljni razvoj inovativne dejavnosti. O teh so razpravljali tudi na zadnji seji zborniške komisije za inovacijsko dejavnost. Ključni problem je v tem, da Slovenija še vedno nima strategije inovacijskega razvoja. Družbeni dogovor o pospeševanju inovacijske dejavnosti pa se do slej v praksi ni obnesel. Premalo je naredila tudi komisija za mednarodno sodelovanje pri izvršnem svetu. Podobno usodo je doživel center za evidentiranje inovacij...

Na pobudo ITEO bo v Radencih že jeseni ciklus izobraževanja pod vodstvom zahodnonemškega inštituta REFA, ki naj bi našim podjetjem posredoval potrebna organizacijska znanja.

(iz Gospodarskega vestnika povzela Lilijana Kos)

10 najuspešnejših v letu 1988

Podjetje	Št. zaposlenih	Št. predlogov	Dosežena korist din	Posebno nadomestilo	%
1. Železarna Ravne	6.827	321	14.642.534.313	473.047.283	3,2
2. LEK, Ljubljana	2.767	108	7.839.280.500	673.662.000	8,61
3. TAM Maribor	7.647	3.257	7.698.124.214	463.358.754	6,5
4. SOZD REK, T. Velenje	7.361	168	5.013.000.000	139.200.000	2,67
5. Gorenje GA, T. Velenje	5.495	745	4.578.577.580	196.141.290	4,3
6. Cinkarna, Celje	2.326	46	3.481.070.529	88.096.494	2,53
7. Železarna Jesenice	5.907	159	3.216.209.340	53.656.377	1,67
8. Sava Kranj	4.636	161	2.584.814.900	151.542.760	5,86
9. Železarna Štore	3.100		2.247.908.668	117.639.475	3,86
10. Marles Maribor	2.147	114	1.917.445.000	109.960.537	5,70

Praznik občine Radovljica

Petega avgusta slavijo v radovljiški občini svoj praznik v spomin na ta dan leta 1941, ko je bil po sklepu vojnov revolucionarnega komiteja KPS za Gorenjsko ustanovljen na Jelovici proslavljeni Cankarjev bataljon, prva večja partizanska enota na Gorenjskem. Sestavljali so ga pretežno borci domačini, ki so se odlikovali v številnih bojih, predvsem v legendarni dražgosti bitki.

Osrednji dogodek bo na praznični dan, v soboto, 5. avgusta, ko bo v avli osnovne šole A.T.Linhart v Radovljici slavnostna seja Skupščine občine s kulturnim programom, v katerem bodo sodelovali Godba na pihala iz Gorij ter člani Linhartovega odra in flavistka Maja Gogala. Seje se bodo poleg delegatov skupščine, SIS-ov in družbeno-

političnih ter delovnih organizacij udeležili tudi preživeli prvoborci, predstavniki JLA, gorenjskih in pobratenih občin iz Srbije, Bosne in Hrvaške. Podelili bodo tudi letošnja občinska priznanja. Veliko plaketo bo prejela DO Elan Begunje, plaketo občine Radovljica pa Zlato Kavčič iz Lesc, Radomir Ugrnić iz pobratenega Svilajnce v Srbiji, Peter Zupan iz Radovljice, posmrtno pa tudi Anton Dermota iz Kroke, ki je stalno živel na Dunaju. Medaljo občine Radovljica letos prejmejo: inž. Irena Kajfež iz Kemične tovarne Podnart, Cene Resman iz Bohinja, Marica Vidic iz Srednje Dobrave in Janez Zupan z Brezji.

Tudi letos bodo počastili praznik s številnimi kulturnimi in športnimi prireditvami, predvsem v Radovljici, na Bledu in v Bohinju. Začele se bodo že 2. avgusta z otvoritvijo razstave akademskega slikarja Poldeta Oblaka, domačina z Bleda. Razstava bo v avli skupščine radovljica, naslednjega večera pa bo v graščinski avli koncert

harmonikarskega orkestra Glasbene šole Radovljica. Od petka, 4., do sobote, 12. avgusta, se bodo v okviru Festivala Radovljica vrstile glasbene prireditve znanih umetnikov na starih glasilih, ki jih organizira Društvo ljubiteljev stare glasbe Radovljica. Od 8. do 13. avgusta bodo isti umetniki nastopili na Bledu na prireditvi Bled antiqua. Med športnimi prireditvami velja omeniti 8. mednarodni plavalni miting v Radovljici, ki bo 5. avgusta, ter 5. tradicionalno kolesarsko dirko Po ulicah Radovljice in 16. mednarodni šahovski turnir v campu Šobec pri Lescach. Obe prireditvi bosta v nedeljo, 6. avgusta. Posebno atraktivno pa bo v soboto, 12. avgusta, tekmovanje v športnem plezanju pod Skalco v Bohinju, ki ga bodo ponovili tudi v nedeljo, 13. avgusta. V soboto, 19. avgusta, bo v Lescach vsakoletni nogometni turnir za pokal Staneta Perca, ki ga podeljuje zmagovalnemu moštvu KO ZB NOV Radovljica. Zanimivo utegne biti tudi na steni Blejskega gradu, kjer bodo gorski reševalci iz Radovljice prikazali vajo reševanja v steni. V okviru športnih prireditev bo v nedeljo, 3. septembra, 24. mednarodni turnir v balinanju Pokal Gorenjske 1989 v Radovljici. JR

Gasilsko društvo Podnart v prvem polletju

Predsednik gasilskega društva Podnart Janez Erman je konec julija sklical sejo upravnega odbora društva, ki je bilo ustanovljeno 1987. leta. Na seji so razpravljali in sklepali o delu društva v letošnjem prvem polletju in programu dela v drugi polovici leta.

Gasilsko društvo Podnart je letos usposobilo tri desetine pionirjev in eno desetino operativcev za tekmovanje za memorial Matevža Haceta, ki je bil v mesecu juniju na Rečici pri Bledu. Kupili so 10 pionirskih oblek in deset delovnih oblek za operativce ter prikolico za prevoz motorne brizgalne. V domu so uredili orodjarno in prostore za osebno opremo operativcev in pionirjev ter za civilno zaščito. Člani operativci so imeli dve vaji. Uniformirani gasilci so se udeležili treh jubilejev v sosednjih društvih in štirih pogrebih umrlih gasilcev. V juniju so izvedli gasilsko veselico s srečelovom in čisti dobiček namenili za razno opremo GD in osebno opremo operativcev in pionirjev. Sklenili so, da bodo pet najbolj aktivnih pionirjev z mentorjem poslali na letovanje na morje.

V drugi polovici leta bodo opravili še izvedena dela v gasilskem domu in glede na to prosili GG Bled, kmete in LIP Bled za manjkajoči les. Vsa dela bodo opravili člani sami brezplačno. Ko bo na Češnjici dograjen protipožarni bazen (manjka še notranji omet), bodo povabili na vajo sosednja gasilska društva in bazen napolnili z vodo iz potoka Lipnica. Eno gasilsko vajo bodo imeli z gasilskim društvom Podbrezje v naselju Gobovce.

Za glavno nalogo pa so si zadali zbiranje sredstev za nakup gasilskega vozila, ki ga bodo s pomočjo Občinske ga-

silске zveze, SIS za požarno varnost, kupili v letu 1990-1991.

Ciril Rozman.

Ostružki

Naprava za centralno krmiljenje električnih motorjev

V Britaniji izdelujejo kompaktno napravo za nizkonapetostnim napajanjem, ki je namenjena krmiljenju in nadzoru delovanja električnih motorjev, prek katere nastaja brezžična zveza z ločenimi alarmnimi pultji pri standardnih elektronskih sistemih za krmiljenje in nadzor.

Naprava gemstart je krmilna naprava na bazi mikroprocesorjev s programiranim vodenjem, ki zagotavlja potrebno zaščito, nadzor in signalizacijo električnih motorjev. To osrednjo napravo na bazi mikroprocesorjev je mogoče povezati po štirizični zvezi z vsako krmilno napravo in z njo ročno krmiliti in varovati motor, vstevši nadzor temperature. Ročno jo krmilimo z majhnim programatorjem, ki ga držimo v roki. Tako niso potrebna kompleksna relejna logična vezja in žične povezave znotraj sistema, stroški so manjši in ne pojavljajo se napake.

Naprava je vsestransko uporabna, saj uporabnik lahko spreminja software glede na potrebe.

Proizvajalec: GEC Industrial Control Ltd. kidgegrove, Stoke on Trent, Staffordshire, England ST7 1TW, telex 36293 1.k.

SOZD Slovenske železarne
Železarna Jesenice

Statut Železarne Jesenice

**Upravljanje v delniški družbi
na družbenem kapitalu z omejeno
odgovornostjo**

Obrazložitev k tezam statuta podjetja

Dokument, ki je pred vami, pa čeprav samo kot delovni osnutek ali teze (poimenovanje sploh ni pomembno), prinaša v našo sedanost veliko novost, ki nas mnogokrat preseneča. Zaradi teh presenečenj se znajdemo na dokaj spolzkem terenu, saj smo kar naenkrat postavljeni pred vrsto vprašanj, ki jih moramo razrešiti predvsem kot avtonomni nosilci pravic in dolžnosti v zvezi z gospodarjenjem z družbenimi sredstvi ali boljše kapitalom. Razreševanje pokaže, da nam pri odgovorih na posamezna vprašanja zmanjka znanja in da je prepotentnost, da znamo vse rešiti na nov način, skoprneta kot lanski sneg.

Verjetno bo kdo postavil vprašanje, zakaj to pišem. Odgovor je zelo preprost. Zato, da vas vpeljem v problematiko, ki vam je povsem tuja, saj nihče od nas ni imel opravka v pravem podjetju in zato tudi nima izkušenj, kako odgovoriti. Samo kopiranje tujih in domačih vzorov sploh ne pride v poštev, zato ker je podjetje predvsem individualiziran pravni subjekt, ki mora z delom znotraj strukture prinesiti dobiček. Naše izkušnje pa temeljijo na dogovorni ekonomiji z mnogimi elementi administrativno-planskega gospodarstva, začinjene s sistemom združenega dela. Torej, smo na področju in v času, ko bomo morali temeljito angažirati naše intelektualne sposobnosti, da bomo našli model, ki bo učinkovit in uspešen. Vsak drug cilj pomeni pogreb in revščino, ki si je danes sploh še ne moremo predstavljati. Zato je potreben čas in potrebna je toleranca. Vsevedov ni, če pa se bo že kdo pojavil, mu bomo kritično prisluhnili.

Pravzaprav je treba najprej opisati razliko med delovno organizacijo in podjetjem. Delovna organizacija je združba samostojnih pravnih subjektov, ki funkcionira zaradi skupnih interesov na podlagi kvazizakonega, predvsem pa pooblaščenega razmerja med temeljnimi organizacijami in delovno organizacijo. Podjetje pa je v nasprotju s tem osnovni subjekt gospodarskega delovanja, s svojo notranjo strukturo, organizirano na podlagi zahtev dela, ki je povsem suvereno. Še bolj očitna razlika je na področju lastnine, kjer delovna organizacija funkcionira v pretežni meri samo na družbeni lastnini, medtem ko ima lahko podjetje več vrst lastnine in pluralizem lastnin ni nobena ovira za njegovo funkcioniranje. Delovna organizacija oziroma koncept dogovorne ekonomije pozna samo upravljanje na podlagi dela, podjetje vpeljuje upravljanje na podlagi sredstev (kapitala). Teh vplivov je še več, vendar ilustrativno navajamo samo našete.

Geneza teh sedanjih prizadevanj je v krizi družbe. Neučinkovitost, neuspešnost, blokade, fevdalizem 21. stoletja, nizke plače, mizeren standard nas oddaljujejo od razvitega sveta. Ekskluzivnost našega sistema je porabila svoj kredit, potrpljenje državljanov pa je vsak dan manjše. Treba je bilo prenehati z utopičnim socializmom 20. stoletja in se temeljito lotiti korenin krize z vsemi tremi reformami.

Mnogi vidijo v teh prizadevanjih korak nazaj v borbi za delavske pravice, čeprav pozabljajo, da smo se delavci že sami vrnili tja, kjer smo začeli, da s stavkami branimo svoj ekonomskosocialni položaj. To pa ni pot, čeprav je kot sredstvo legitimna, ker ne odpira perspektiv razvoja družbe in posameznika, jemlje pa čas in denar in vodi ljudi v čustvenost. Zato poskušamo postaviti model podjetja, ki bo učinkovit, uspešen in dobičkonosen, kjer organizacija ni status, ampak ukrep, kjer nismo pozabili pridobitev in izkušenj samoupravljanja in ker vemo, da je ustrezno razmerje med delom in kapitalom najboljši gibalo v razvoju družbe.

Delovni osnutek ali v pravno normo prelite teze dajo določen pregled napovedanih sprememb, vendar je potrebno izpostaviti štiri osnovna izhodišča:

- ukinitve temeljnih organizacij,
- ohranitev programske delitve Železarne,
- ureditev odnosov med upravljanjem in vodenjem,
- spoštovanje izkušenj in pridobitev samoupravnega sistema.

Vse to naj bi pomagalo doseči cilj, ki je v učinkovitem in uspešnem podjetju, v katerem delajo uspešni in motivirani delavci, kjer sta notranja in zunanja konkurenca vsakdanje pravilo in kjer ni monopola fizičnega dela nad umskim.

O osnutku pa le toliko, da povemo, da je zgrajen povsem klasično, da vsebuje samo osnovna pravila, ki naj zagotavljajo elementarne odnose in enakopravnost. Tehnika je antinormativna, kar pomeni, da ne spoštuje doslej veljavnega načela o splošnem normiranju vnaprej.

Poleg navedenega moram povedati, da je predloženi koncept odobrila odločitvena skupina na seji dne 28. julija 1989, ki jo je imenoval delavski svet. Zaradi časovne stiske in cele vrste nerešenih vprašanj v sami osnovi tokrat postopka nismo pe-
ljali preko odbora za splošne akte, ampak bomo tega vključili v fazi poprejšnje obravnave in usklajevanja pripomb.

Pričakujemo, da bo razprava pokazala na pomanjkljivosti ali napačne usmeritve, vendar ne more spremeniti osnovnega koncepta v priznavanju trga kot doslej najbolj objektivnega merila v odnosih v družbi.

Podpredsednik PO:
Janez Poljšak, dipl. iur.

Teze za upravljanje Železarne kot delniške družbe v družbeni lastnini

Upravljanje v delniški družbi na družbenem kapitalu z omejeno odgovornostjo

Organi Železarne Jesenice so: skupščina, upravni odbor, nadzorni odbor in delavski svet.

člen

Skupščino Železarne Jesenice sestavljajo delegati delavcev Železarne Jesenice in delegati vlagateljev deležev oziroma predstavni-
ki delničarjev.

člen

Število delegatov oziroma predstavnikov je v relativnem raz-
merju z višino vloženih družbenih sredstev, z živim delom delavcev,
ki delajo v Železarni, in vlogami vlagateljev.

Kadar se sredstva ugotavljajo v delnicah, ima vsaka delnica
pravico do enega glasu.

Največje število glasov, ki jih ima posamičen vlagatelj, je 50 %
vseh glasov.

Skupščina ima 50 delegatov oziroma predstavnikov.

Sklepi skupščine se sprejemajo z večino glasov navzočih članov,
razen pri:

- sprejemanju statuta,
- odločanju o delitvi in uporabi dobička,
- o kritju izgub, kjer je potrebna večina glasov vseh članov
skupščine.

Upravni odbor

člen

Upravni odbor je sestavljen iz 7 članov.

Člani odbora so predstavniki vlagateljev družbenih sredstev in
predstavniki sindikata.

člen

Predstavniki vlagateljev družbenih sredstev so praviloma stro-
kovnjaki za vprašanja, ki so pomembna za Železarno, vendar so lah-
ko največ trije (3).

Delavski svet imenuje dva (2) člana upravnega odbora.

Sindikata Železarne Jesenice ali drug sindikalni organ imenuje
enega predstavnika.

člen

Pristojnosti upravnega odbora so določene z zakonom.

Nadzorni odbor

člen

Nadzorni odbor je sestavljen iz treh članov, od katerih enega
imenuje delavski svet Železarne.

Delavski svet

člen

Delavski svet je organ soupravljanja in šteje 41 delegatov. V de-
lavskem svetu morajo biti zastopani vsi deli Železarne. Delegate oz.
člane delavskega sveta izvolijo delavci na neposrednih volitvah.

člen

Delavski svet odloča z javnim glasovanjem. Delegati lahko skle-
nejo, da bodo glasovali tajno, kadar odločajo o vprašanjih zaupanja
posameznih delegatov, delavcev ali organov.

člen

Delavski svet opravlja in odloča v zadevah, ki mu jih nalagata
Zakon ali ta statut ter drugi samoupravni splošni akti, zlasti pa:

1. voli delegate delavcev oziroma svoje predstavnike v skupšči-
no, upravni odbor in nadzorni odbor,
2. obravnava predloge splošnih aktov, ki urejajo delovni čas,
način ugotavljanja zahtevnosti del in nalog, sistem ugotavljanja
uspešnosti delavcev (norme ali druga merila) in delitev osebnih do-
hodkov, varstvo pri delu, inovativnost, stanovanjska vprašanja ...
3. spremlja izvajanje kolektivne pogodbe in splošnih aktov, ki
se nanašajo na ekonomski in socialni položaj delavcev,
4. obravnava oziroma daje predloge načrta kadrov in izobraže-
vanja,
5. obravnava predloge za statusne spremembe Železarne, bi-
stvene spremembe v tehnično-tehnoloških in organizacijskih po-
stopkih, velike investicije in bistveno zmanjšanje obsega ali prene-
hanje podjetja.
6. Odloča:
 - o delitvi dela dobička, ki pripada delavcu,
 - o dodelitvi stanovanj in stanovanjskega posojila,
 - o uporabi sredstev za neposredno skupno porabo.
7. Določa:
 - stališča za delo delegatov delavcev oziroma svojih predstav-
nikov v skupščini, upravnem odboru in nadzornem odboru.

XI. Poslovna tajnost in tajnosti splošne ljudske obrambe

69. člen

Namen varovanja poslovne tajnosti je, da se zaščitijo interesi ETE oziroma Železarne kot celote, poslovnih strank in splošni interesi družbene skupnosti ter uresničujejo naloge ljudske obrambe in družbene samozaščite.

70. člen

Samoupravni organi Železarne morajo pri poslovnih stikih ali samoupravnih opravilih, ko posredujejo podatke, ki so poslovna tajnost, o tem opozoriti uporabnike podatkov.

71. člen

Dokumente in podatke s področja poslovne tajnosti, njihovo sporočanje in objavljane, obiske tujih in domačih oseb kot tudi varovanje zaupnih dokumentov, odgovornost in sankcije ureja pravilnik o varovanju poslovne tajnosti v Železarni.

72. člen

Poslovno tajnost so dolžni varovati vsi delavci ETE, samoupravni organi, zlasti pa tisti delavci, ki opravljajo naloge s posebnimi pooblastili. Dokumente je potrebno opremiti z opozorilom, da gre za poslovno tajnost.

Samoupravni organi lahko izključijo javnost zlasti takrat, kadar razpravljajo in odločajo o dokumentih, ki so po zakonu, samoupravnih aktih in sklepih samoupravnih organov poslovna tajnost.

XII. Predhodne in končne določbe

73. člen

Z dnem veljavnosti tega statuta prenehajo veljati:

- samoupravni sporazumi o združevanju delavcev v temeljne organizacije,
- statut temeljne organizacije in delovne skupnosti,
- samoupravni sporazum o združitvi temeljnih organizacij v delovno organizacijo,
- statut Železarne Jesenice.

74. člen

Mandat delegatov samoupravnih in izvršilnih organov se podaljša do izvolitve novih po tem statutu.

75. člen

Predsednik poslovnega odbora, podpredsednik poslovnega odbora, člani poslovnega odbora in delavci s posebnimi pooblastili, ki jim še ni potekel mandat za dela in naloge, na katera so imenovani, lahko nadaljujejo z delom vse do izteka mandatne dobe v skladu s pristojnostmi in odgovornostmi, ki so določene s tem statutom in drugimi samoupravnimi splošnimi akti.

76. člen

Vsi ostali obstoječi samoupravni splošni akti oziroma njih določila ostanejo v veljavi, če niso v nasprotju s tem statutom, do uskladitve.

77. člen

Železarna Jesenice je članica SOZD Slovenske železarne s sedežem v Ljubljani, Moše Pijadejeva 10, do ustrezne organiziranosti te sestavljene organizacije v skladu z Zakonom o podjetjih.

78. člen

Spremembe in dopolnitve tega statuta se sprejemajo z referendumom, razen v primerih, določenih s tem statutom, in v primerih formalnih uskladitev po sili zakona, ko se sprejemajo na delavskem svetu Železarne.

Na osnovi 64. in 65. člena Zakona o podjetjih so delavci Železarne Jesenice na referendumu dne.....sprejeli

Statut Železarne Jesenice

I. Uvodne določbe

1. člen

Železarna Jesenice (v nadaljevanju besedila: Železarna) je družbeno podjetje, ki je nastalo iz delovne organizacije Železarna Jesenice, n.s.o., vpisane v sodni register pri Temeljnem sodišču v Kranju, enoti v Kranju pod vl.št. 1/246/00.

2. člen

Železarna Jesenice je bila ustanovljena kot podjetje z odločbo Vlade FLRJ, št. 662/46/6 z dne 3.10.1946.

3. člen

Železarna opravlja gospodarsko dejavnost v skladu z določili tega statuta zaradi pridobivanja dohodka oziroma dobička.

4. člen

Železarna Jesenice posluje pod firmo: Slovenske železarne — Železarna Jesenice, s popolno odgovornostjo, Jesenice. Skrajšana označba firme je: SZ-Železarna Jesenice, p.o., Jesenice.

5. člen

Sedež Železarne je na Jesenicah, Cesta železarjev št. 8.

6. člen

Za zavarovanje svojih izdelkov ima Železarna posebni zaščitni znak. Zaščitni znak je registriran pri Zvezni upravi za patente dne 20.11.1953 pod številko 12851.

Poleg navedenega zaščitnega znaka lahko Železarna zavaruje tudi posamezne vrste svojih izdelkov s posebnimi zaščitnimi znaki.

Zaščitni znak Železarne je sestavljen iz zobatega kolesa in obriisa metalurškega delavca, predvsem glave in obeh ramen. Na desni rami v polkrogu zobatega kolesa drži delavec na rami kladivo tako, da se vidi tudi štirje njegovi prsti, palec pa ne. Zobato kolo sega do vrha glave in spodaj do roke. Zobato kolo ima 11 zob, delavec pa ima na glavi zaščitni metalurški klobuk in metalurška očala.

7. člen

Železarna ima svoj pečat in štampljko. Pečat je okrogel s premerom 3,3 cm. Ob notranjem obodu je vpisano ime železarne: Slovenske železarne — Železarna Jesenice, p.o., na sredini pa sedež Jesenice. Štampljka je štiriogla, dolga 6 cm, z istim besedilom kot pečat.

8. člen

Sklep o spremembi firme podjetja, zaščitnega znaka in štampljke ter sedeža sprejme delavski svet Železarne.

II. Dejavnost podjetja

9. člen

Dejavnosti podjetja so:

- proizvodnja železa in jekla,
- proizvodnja kovinskega reprodukcijskega materiala,
- proizvodnja strojev in naprav,
- izvajanje elektro, strojnih in gradbenih del, opravljanje remontov, vzdrževanje naprav in izvajanje tehničnega nadzora,
- nabava reprodukcijskega in investicijskega materiala ter opreme na domačem trgu ter prodaja vseh izdelkov in storitev lastne proizvodnje in kooperantov na domačem trgu z maloprodajo stranskih izdelkov in storitev ter izdelkov drugih podjetij,
- sociološko — psihološke študije,
- investitorski inženiring,
- analize in raziskave surovin in jekel,
- storitve računalniškega centra, oblikovanje poslovnih sistemov,
- raziskava in analiza tržišča, analiza cen in izdelava cenikov,
- opravljanje gostinskih, turističnih in rekreacijskih storitev ter dejavnost družbene prehrane,
- storitve s področja požarne varnosti in reševanja,
- izvoz izdelkov lastne proizvodnje,

— uvoz surovin, reprodukcijskega materiala in opreme za potrebe lastne proizvodnje.

Kadar v okviru navedenih dejavnosti obstajajo možnosti in potrebe po boljšem izkoriščanju zmogljivosti in materiala, podjetje opravlja tudi druge dejavnosti.

Sklep o spremembi oziroma dopolnitvi dejavnosti Železarne sprejme delavski svet.

III. Zastopanje in predstavljanje

10. člen

Železarno zastopa in predstavlja predsednik poslovnega odbora, ki je njen zakoniti zastopnik in podpisuje v njenem imenu. Poleg predsednika poslovnega odbora Železarno predstavljajo še podpredsedniki poslovnega odbora.

Predsednik poslovnega odbora v pravnem prometu s tretjimi lahko sklepa vse pogodbe in opravlja druga dejanja, s tem da je vezan na sklep delavskega sveta za naslednje pogodbe:

- pogodbe o nakupu in prodaji nepremičnin,
- pogodbe o nakupu in prodaji večjih investicijskih osnovnih sredstev,
- pogodbe o skupnem poslovnem sodelovanju in skupnem vlaganju s tujimi partnerji.

11. člen

Podpredsedniki poslovnega odbora zastopajo in predstavljajo Železarno v okviru pristojnosti poslovnega odbora iz 45. člena tega statuta in na podlagi pooblastila, ki jim ga da predsednik poslovnega odbora.

12. člen

Delavci s posebnimi pooblastili in odgovornostmi iz 49. člena statuta smejo dajati v mejah svojih pooblastil drugi osebi — pooblaščenca za podpisovanje — pooblastilo samo za tiste posle, ki sodijo v njihovo pristojnost.

Pooblastilo je lahko dano za določen ali nedoločen čas, pri čemer ga pooblastitelj lahko v pisni obliki v vsakem času spremeni ali preklic.

Pooblaščenec ne more brez pooblastiteljeve pismene privolitve prenesti svojega pooblastila na drugega, razen če ni v pooblastilu določeno, da je tak prenos na konkretno osebo dopusten.

13. člen

Delavski svet Železarne določi delavce s posebnimi pooblastili in druge delavce, ki so pooblaščen za zastopanje in predstavljanje Železarne.

14. člen

Delavcu s posebnimi pooblastili in odgovornostmi ali drugi osebi v Železarni da podjetje prokuro. Prokuro sme dati predsednik poslovnega odbora ob predhodnem soglasju delavskega sveta.

15. člen

Vsaka prekoračitev pooblastila v pravnem prometu pomeni proti tretji ničnost ali neveljavnost pravnega posla, proti Železarni pa kazensko, civilno in disciplinsko odgovornost.

IV. Statusne spremembe, ustanavljanje posebnih oblik podjetij ter notranje organiziranje

16. člen

O statusnih spremembah (delitvi podjetja na dve ali več podjetij, spojitvi ali pripojitvi in drugih statusnih spremembah) odloča delavski svet Železarne po poprejšnji obravnavi na samoupravnih delovnih skupinah.

Predlog za sprejem odločitve lahko dajo: poslovodni odbor, delavski svet Železarne ali svet ETE.

Prav tako odloča delavski svet Železarne po poprejšnji obravnavi na samoupravnih delovnih skupinah o ustanavljanju posebnih oblik podjetij v družbeni lastnini ter drugih podjetij.

17. člen

Deli podjetja Železarne, ki opravljajo eno ali več tehnološko povezanih gospodarskih dejavnosti, se organizirajo v ekonomske tržne

59. člen
Delavci morajo biti redno, resnično in popolno obveščeni o celotnem poslovanju Železarne, njenem materialno-finančnem stanju, pridobivanju in delitvi dohodka, kar se dosega zlasti:

- z objavljanjem rezultatov ob periodičnih in zaključnem računu Železarne,
- z ocenjevanjem kazalcev posamezne ETE,
- a) o dohodku na delavca (dobičku)
- b) o dobičku v primerjavi s poprečno uporabljenimi sredstvi,
- c) o akumulaciji v primerjavi s poprečno uporabljenimi sredstvi, osebnem dohodku in sredstvi skupne porabe na delavca.

Vse to je treba objavljati ob sprejemanju periodičnih in zaključnih računov in kadar poteka poprejšnja obravnava o pripravi in sklepanju planskih dokumentov.

IX. Samoupravni splošni akti

60. člen

Samoupravni splošni akti železarne so:

1. Statut podjetja
2. Pravilnik o organizaciji podjetja
3. Pravilnik o delovnih razmerjih
4. Pravilnik o osebnih dohodkih in skupni porabi
5. Pravilnik o inovacijah
6. Pravilnik o varovanju poslovne tajnosti
7. Poslovnik o delu organa samoupravljanja in drugih organov

61. člen

Statut podjetja sprejemajo delavci z referendumom. Pravilnik pod točko 3. in 5. sprejema delavski svet po poprejšnji obravnavi. Pravilnik pod točko 4. sprejema delavski svet po poprejšnji obravnavi na zborih delavcev in sindikatu.

62. člen

Vsak samoupravni splošni akt se po tem, ko je bil sprejet na delavskem svetu Železarne, ali ko je bilo ugotovljeno, da je bil sprejet z referendumom, objavi na način, kot to določa akt ali v glasilu »Železarni«.

63. člen

Samoupravni splošni akti začnejo veljati 8. dan po objavi. Samoupravni splošni akt ali njegov del se lahko uveljavi za nazaj, če temelji taka odločitev na zakonu, če to terja narava odnosov, če je bil sprejet z osebnim izjavljanjem delavcev, ki so s tem prizadeji, če ne posega v pravice tretjih in če se s tem ne zmanjšajo ali vzamejo že pridobljene pravice.

64. člen

Poleg samoupravnih splošnih aktov iz 60. člena tega statuta lahko delavski svet Železarne v skladu z delegatskim sistemom sprejme sklep, da se posamezno področje uredi v samoupravnem splošnem aktu.

X. Način sodelovanja organov Železarne s sindikatom

65. člen

Sindikatu so zagotovljeni vsi podatki in informacije ter dejstva v zvezi z delom in poslovanjem in razvojem podjetja, ki vplivajo na gnotni in socialni položaj članov sindikata.

66. člen

Delavski svet, izvršilni organi in poslovodni odbor morajo pred sprejemom odločitev, ki bistveno vplivajo na ekonomski in socialni položaj članov sindikata, obravnavati mnenje in predloge sindikata in se o njih opredeliti.

67. člen

Železarna zagotavlja sindikatu udeležbo na sejah njenih organov in pravočasno dostavo gradiva.

68. člen

Sindikat lahko organizira in vodi stavko v Železarni ali delu Železarne in pri tem uporabi stavkovna pravila sindikata.

enote (ETE). ETE posluje kot samostojna organizacijska enota, za katero se ugotavlja poslovna uspešnost.

Osnovni način ugotavljanja poslovne uspešnosti ETE je zasledovanje stroškov (metoda direktnih stroškov) na obratu.

ETE decentralizirano opravljajo tudi druge funkcije, ki po svoji izvedbeni ravni tja spadajo in jih ni smotno centralizirati ali koncentrirati.

Konkretna natančna notranja organiziranost Železarne se določi s posebnim organizacijskim aktom, ki ga na predlog predsednika poslovnodnega odbora sprejme delavski svet.

V. Načrtovanje

18. člen

Z načrtovanjem delavci v Železarni urejajo in uresničujejo odnose v družbeni reprodukciji, razvoju proizvodjalnih sil, produktivnosti dela, materialni in socialni varnosti, varovanju družbenega in življenjskega okolja, pripravljenosti na splošno ljudsko obrambo in smotrni uporabi prostora.

19. člen

Načrtovanje temelji na dolgoročnih razvojnih (strateških) ciljih. Določanje dolgoročnih razvojnih ciljev je stalen proces.

Dolgoročne razvojne cilje predlaga predsednik poslovnodnega odbora, sprejme pa delavski svet.

20. člen

Na podlagi dolgoročnih razvojnih ciljev se oblikujejo razvojni načrti Železarne. Razvojne načrte sprejema na predlog predsednika poslovnodnega odbora delavski svet.

21. člen

Vsako leto se sprejme gospodarski načrt. Gospodarski načrt sprejme delavski svet Železarne na predlog predsednika poslovnodnega odbora ali poslovnodnega odbora.

VI. Razporejanje dobička

22. člen

Dobiček podjetja se ugotavlja z zaključnim računom. Iz dobička podjetja se poravnava obveznosti za splošno in skupno porabo ter davčine.

Preostanek dobička se razporedi:

1. sredstva za del osebnih dohodkov delavcev iz dobička
2. sredstva za rezervni sklad
3. sredstva za naložbe
4. sredstva za skupno porabo.

23. člen

O vsakokratni razporeditvi dobička, ugotovljenega po zaključnem računu, odloči delavski svet po predhodni obravnavi na zborih delavcev.

VII. Odločanje delavcev

24. člen

Delavci uresničujejo samoupravljanje in odločanje o zadevah, dogovorjenih s tem statutom, z osebnim izjavljanjem in prek izvoljenih delegatov.

25. člen

Z osebnim izjavljanjem odločijo delavci na referendumu. Delavci na referendumu odločajo o statutu Železarne.

26. člen

Pred odločanjem z osebnim izjavljanjem in ob vseh pomembnejših vprašanjih, o katerih odloča delavski svet Železarne, je potrebna poprejšnja obravnava na samoupravnih delovnih skupinah (v nadaljnjem besedilu: poprejšnja obravnava). Poprejšnja obravnava se opravi zlasti pred odločanjem o naslednjih vprašanjih:

- o sprejemanju statuta in o drugih na njem temelječih samoupravnih aktih,
- o ostalih vprašanjih, za katere tako sklene delavski svet, pa njih pristojnost še ni določena z zakonom.

27. člen

Sklep o izvedbi poprejšnje obravnave sprejme delavski svet Železarne. S sklepom določi rok poprejšnje obravnave, razlagalce gradiv in obvesti sindikat.

28. člen

Pismeno gradivo, o katerem bo tekla poprejšnja obravnava, mora biti objavljeno v glasilu »Železar«, na oglašnih deskah ali na drug način, kadar bo tekla poprejšnja obravnava brez objave v glasilu »Železar«.

29. člen

Zbor delavcev sestavljajo vsi delavci Železarne Jesenice. Zbor delavcev skliče predsednik delavskega sveta. Zbor delavcev poteka praviloma prek delnih zborov v obliki samoupravnih delovnih skupin. Na podlagi sklepa predsednika delavskega sveta Železarne ali sveta ETE skliče delni zbor delavcev oziroma samoupravnih delovnih skupin njen vodja.

30. člen

S poslovnikom o delu organov samoupravljanja se določi število samoupravnih delovnih skupin, način sklica, vodenje, ugotavljanje sklepčnosti in organizacijski pogoji, kandidacijski in volilni postopek za izvolitev delegatov, potek seje organa samoupravljanja, obveznosti delegatov in druge pomembne zadeve za delovanje samoupravnih organov.

31. člen

Delavci na zboru delavcev obravnavajo in predlagajo:

- statut in njegove spremembe,
- zaključni račun in delitev dobička,
- uresničevanje samoupravnih pravic delavcev.

Delavski svet

32. člen

Organ upravljanja in samoupravne delavske kontrole je delavski svet. Delavski svet šteje 41 delegatov, tako da so zastopani vsi deli Železarne. Delegate ali člane delavskega sveta izvolijo delavci na neposrednih volitvah.

33. člen

Delavski svet odloča o zadevah, za katere je pooblaščen na osnovi zakona, tega statuta in drugih samoupravnih splošnih aktov, z večino glasov.

Delavski svet Železarne odloča z javnim glasovanjem. Delegati lahko sklenejo, da bodo glasovali tajno, kadar odločajo o vprašanjih zaupanja posameznim delavcem ali organom.

34. člen

Delavski svet ima poleg v posameznih poglavjih določenih še predvsem naslednje pristojnosti:

- sprejema samoupravne splošne akte Železarne,
- sprejema razvojne načrte in dolgoročne cilje,
- sprejema poslovno politiko in gospodarski načrt,
- sprejema zaključni račun in delitev dobička,
- imenuje poslovnodni organ, daje pooblastila in soglasja k pooblastilom,
- sprejema ukrepe, kadar so v posameznem delu podjetja ugotovljene motnje pri poslovanju.

35. člen

Delavski svet lahko zaupa izvrševanje določenih nalog s področja:

- gospodarstva,
- zadev delavcev in družbenega standarda,
- splošnih zadev,
- druge naloge

enemu ali več izvršilnim organom.

36. člen

Sestavo nalog, pristojnosti in odgovornosti izvršilnih organov določi delavski svet.

37. člen

Delavski svet lahko imenuje tudičasne ali stalne komisije, ki obravnavajo lečasna vprašanja.

Sveti v ekonomsko tržnih enotah

38. člen

Delavci v vsaki ekonomsko tržni enoti (nadaljna beseda ETE) in delavci Železarne s tajnim glasovanjem izvolijo delegate v svet ETE. Delegate v svetu ETE volijo delavci po istem postopku kot v delavski svet podjetja.

39. člen

Pristojnosti sveta enote so:

- je posvetovalni organ delegatom v delavskem svetu podjetja, oblikuje smernice ter zavzema stališča (kadar se ne sestanejo v predhodni obravnavi zbori delavcev),
- razpravlja in zavzema stališča o notranji organizaciji dela ekonomske enote (na predlog poslovnodnega odbora),
- razpravlja in zavzema stališča o predlogu poslovnodnega odbora, o uresničevanju planskih in razvojnih nalog svoje ekonomske enote,
- odloča o notranjih odnosih v svetu,
- razpravlja o predlaganih ukrepih poslovnodnega odbora v primeru motenj v svojem poslovanju,
- odloča o zadevah, ki so jih nanj prenesli drugi organi,
- razpravlja o doseženih poslovnih rezultatih,
- samoupravnim delovnim skupinam daje v razpravo gradiva, ki zadevajo njihovo ekonomsko enoto,
- razpravlja in odloča o skupnih zadevah, ki mu jih posreduje direktor ekonomske enote.

Svet enote sprejema odločitve z večino glasov delegatov.

40. člen

Železarna Jesenice ima komite za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito kot politično operativni organ, ki spremlja in ocenjuje obrambne in varnostne razmere, sprejema na tej podlagi potrebne ukrepe ter usmerja, usklajuje in koordinira obrambno samozaščitne priprave in aktivnosti z usmeritvami, ki jih določijo delavski svet. Komite zagotavlja pravočasnost, enotnost in učinkovitost obrambnega in samozaščitnega delovanja v zadevah splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite skupnega pomena.

V komite za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito imenuje delavski svet po enega delegata iz vsake ETE, poleg tega pa za člane še: predsednika delavskega sveta, predsednika poslovnodnega odbora ter druge delavce v skladu z zakonom o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti.

Poslovnodni odbor

41. člen

Kolegijski poslovnodni organ Železarne je poslovnodni odbor. Poslovnodni odbor je za svoje delo odgovoren delavcem in delavskemu svetu Železarne.

Poslovnodni odbor ima šest članov in ga sestavljajo: predsednik, namestnik predsednika in štirje podpredsedniki.

Podpredsedniki praviloma pokrivajo naslednje funkcije oziroma področja:

1. razvoj
2. ekonomiko in trženje
3. finance
4. sociološko, pravno in kadrovsko področje.

42. člen

Predsednika, namestnika in podpredsednika poslovnodnega odbora izvoli delavski svet Železarne po javnem razpisu, ki ga opravi razpisna komisija, za mandatno dobo 4 let. Po preteku mandatne dobe so lahko ponovno imenovani za opravljanje omenjene funkcije.

Sestavo razpisne komisije, način dela ter rok za predlaganje kandidatov določi delavski svet v skladu z zakonom in statutom. Razpisna komisija šteje 5 članov.

43. člen

Za predsednika, namestnika predsednika in podpredsednika poslovnodnega odbora so lahko imenovane osebe, ki razen z zakonom predpisanih izpolnjujejo še naslednje pogoje:

- da imajo visokošolsko izobrazbo in 5 let dela v gospodarstvu.
- Posebni pogoji za imenovanje so določeni v posebnem organizacijskem aktu.

44. člen

Poslovnodnemu odboru predseduje predsednik. Poslovnodni odbor je sklepčen, če je na seji prisotnih dve tretjini članov. Odločitve se sprejemajo soglasno.

45. člen

Poslovnodni odbor je pristojen in odgovoren zlasti za:

- vodenje in uspešnost poslovanja Železarne,
- organizacijo in informatiko,
- koordinacijo dela,
- planiranje proizvodnega procesa,
- planiranje in usklajevanje razvoja in strategije Železarne,
- izvedbo projektov na področju raziskav, investicij ter osvajanje novih izdelkov,
- sprejemanje poslovnih odločitev za uresničevanje sprejetih planov, sporazumov in dogovorov,
- naloge s področja splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite,
- kadrovsko politiko in nagrajevanje,
- zakonitost pri poslovanju Železarne,
- pravočasno izvrševanje odločitev in sklepov samoupravnih organov.

Poslovnodni odbor opravlja tudi druge naloge, ki jih določi zakon ali samopravni splošni akti Železarne.

46. člen

Predsednik poslovnodnega odbora opravlja naslednje naloge in dolžnosti:

- zastopa in predstavlja Železarno v okviru danih pooblastil,
- vodi poslovanje Železarne,
- skrbi za zakonitost dela Železarne,
- planira in usklajuje razvoj in strategijo Železarne,
- zagotavlja organizacijsko in akcijsko enotnost Železarne in njeno uravnoteženo in usklajeno delovanje,
- vodi delo kolegija Železarne Jesenice,
- vodi delo strokovnega in poslovnodnega kolegija.

47. člen

Kadar delavci ne sprejmejo zaključnega računa in poročila o rezultatih poslovanja zaradi bistvenega odstopanja od sprejetih ciljev, lahko zahtevajo, da delavski svet ugotovi odgovornost predsednika poslovnodnega odbora, poslovnodnega odbora v celoti ali posameznega podpredsednika.

Delavski svet mora v primeru iz prejšnjega odstavka imenovati komisijo, v katero lahko vključijo tudi zunanje strokovne sodelavce ali strokovne institucije, ki v roku 30 dni izdela strokovno analizo.

Delavski svet mora o odgovornosti predsednika poslovnodnega odbora, poslovnodnega odbora v celoti ali posameznega podpredsednika odločiti v 15 dneh po prejemu strokovne ocene.

V primeru ugotovljene krivde poslovnodnega odbora, predsednika ali podpredsednika poslovnodnega odbora, delavski svet s tajnim glasovanjem odloča o zaupnici.

V primeru izglasovane nezaupnice je poslovnodni odbor, predsednik ali podpredsednik poslovnodnega odbora razrešen.

48. člen

Predsednik, namestnik predsednika in podpredsedniki poslovnodnega odbora so lahko razrešeni pred pretekom časa, za katerega so bili imenovani v primerih, ki jih določa zakon. Če ni dosežen spo-

razum v roku za razrešitev, je predsednik poslovnodnega odbora, poslovnodni odbor ali podpredsednik razrešen v roku 6 mesecev, šteto od dneva zahteve za razrešitev.

Delavci s posebnimi pooblastili

49. člen

Delavci, ki skladno s splošnim organizacijskim aktom Železarne opravljajo vodilne in vodstvene naloge, so:

1. direktorji, odgovorni za organiziranje in vodenje poslovnega (gospodarskega) procesa posameznih ekonomsko tržnih enot,
2. direktorji, odgovorni za organizacijo in vodenje sektorjev in služb, upoštevaje poslovni proces ali poslovne funkcije.

50. člen

Direktorje iz prejšnjega člena imenuje na predlog predsednika poslovnodnega odbora (poslovnodni odbor) na osnovi javnega razpisa delavski svet.

Način izvedbe javnega razpisa, postopek predlaganja, pogoje, ki jih morajo izpolnjevati in dobo, za katero so imenovani, razloge za razrešitev se določajo s pravilnikom o delovnih razmerjih ali s posebnim sklepom delavskega sveta.

Odgovornost članov organov upravljanja in drugih organov

1. Odgovornost članov delavskega sveta Železarne:

51. člen

Delegati v delavskem svetu so za svoje delo odgovorni delavcem, ki so jih izvolili.

Delavci lahko odpokličejo svojega delegata iz delavskega sveta ali celotno delegacijo ekonomske tržne enote, kadar:

- sprejme odločitve, ki pomenijo oškodovanje interesov Železarne Jesenice,
- če odloča v nasprotju s stališči, ki so jih ti sprejeli,
- če ne sporoča delavskemu svetu Železarne predlogov, mnenj, smernic in pobud, ki so jih sprejeli delavci v ekonomsko tržnih enotah ali na zborih delavcev,
- če ne poroča delavcem o svojem delu, ali pa jih z napačnim informiranjem spravlja v zmoto,
- če se ne udeležuje sej; kadar trikrat zaporedoma neopravičeno izostane s seje ali manjka na tretjini sej letno,
- če sprejme odločitve, ki ne temeljijo na določbah zakona in drugih predpisov, tega statuta ali drugega samoupravnega akta,
- če je bil izrečen ukrep zaradi hujše kršitve delovne obveznosti,
- če s svojim obnašanjem izgubi zaupanje delavcev.

2. Odgovornost članov izvršilnih organov:

52. člen

Člani izvršilnih organov in izvršilni organ kot celota so odgovorni:

- za izvrševanje sklepov delavskega sveta,
- za redno, pravočasno in popolno obveščanje delavskega sveta in delavcev o izvrševanju sklepov in o problemih, ki se pojavljajo,
- za škodo, ki je nastala z izvršitvijo sklepa, sprejetega na njihov predlog,
- če so pri predlogu prikrili dejstvo ali dali neresnična dejstva delavskemu svetu ali svetu ekonomske tržne enote.

53. člen

Če delavski svet Železarne pri obravnavanju dela izvršilnega organa neugodno oceni njegovo delo ali delo posameznega člana, lahko delavski svet razreši izvršilni organ kot celoto ali njihove posamezne člane.

3. Odgovornost poslovnodnega odbora:

54. člen

Poslovnodni odbor Železarne odgovarja za svoje delo delavskemu svetu Železarne.

55. člen

Poslovnodni odbor je odgovoren v mejah svojih pravic in odgovornosti za:

- vestno opravljanje svoje funkcije,
- poslovne rezultate,
- organizacijo in vodenje delovnega procesa v Železarni.

56. člen

Predsednik poslovnodnega odbora je odgovoren:

- za zakonitost,
- za izpolnjevanje z zakoni določenih obveznosti.

57. člen

Podpredsedniki poslovnodnega odbora so odgovorni za opravljanje svojih poslovnih nalog, prav tako pa so materialno odgovorni za škodo, ki jo prizadenejo s svojim nepravilnim in nevestnim delom, in disciplinsko za kršitve delovnih obveznosti.

VIII. Obveščenost delavcev

58. člen

Obveščenost delavcev je bistveni pogoj za odločanje z osebnim izjavljanjem in za zavzemanje stališč, smernic in mnenj v delegatskem sistemu, zagotavlja pa tudi kontrolo in uveljavlja odgovornost nosilcev pooblastil in funkcij.

Zgodovinska razstava v Kosovi graščini

Romanska arhitektura na Slovenskem

Romanika je prvi splošni umetnostni slog, ki je zajel domala vso Evropo in vse socialne plasti prebivalstva. Njen ideal je bil s čistimi in preprostimi oblikami izraziti duhovnost svojega časa. Zato je ravno cerkveno stavbarstvo v tem času vodilno. Slovenija prav gotovo ne sodi med vodilne dežele romanske umetnosti, saj ne premore niti ene same romanske monumentalne slikarije in različni primerki kiparstva tega časa se dajo prešteti na prste, zato pa so arhitekturni ostanki toliko dragocenejši.

Kot vse druge likovne sloge je tudi romaniko težko časovno omejit. Za slovensko romansko arhitekturo lahko rečemo, da je nastajala med 11. in 13. stoletjem. V romaniki je bila najpomembnejša redovna arhitektura, ki je naše ozemlje najaktivneje in najbolj neposredno povezala z vodilnimi deželami in stilnimi tokovi Evrope. Predvsem velja to za velike samostane, kakršna je bila cistercijska Stična (najpomembnejši spomenik naše romanske arhitekture), tej pa se pridružujejo zgodnje kartuzijske arhitekture Žičkega samostana, Jurklostra in Bistre.

Vse drugo spomeniško gradivo, ki je najštevilnejše (število znanih objektov se je dvignilo že na okrog 200) je dr. Marjan Zadnikar razvrstil po tipološkem principu v skupine triladijskih bazilik, enoladijskih cerkev s polkrožno absido, s kvadratnim ali pravokotnim prezbiterijem ali s kornim zvonikom. Posebej je opozoril na »istrsko skupino«, na rotunde s karnierji in nekatere izredne in samostojne grajske kapele.

Na območju jeseniške občine so iz tega obdobja le enoladijske cerkve s polkrožno absido: v Ratečah, v Vrbi, na Bregu pri Žirovnici, na Selu pri Žirovnici.

Drugi del razstave prikazuje romansko profano arhitekturo, predvsem gradove. Nastanek gradov je tesno povezan z utrditvijo in rastjo fevdalizma. Nastali so kot središča gospodarske, upravne in politične oblasti, neredko pa tudi kot mejne utrdbe, ki naj zavarujejo južne meje velikega rimskega cesarstva nemške narodnosti. V 11. stoletju je pri nas listinsko izpričanih le trije gradovi: Solkan (1001), Bled (1004) in Slovenj Gradec (1091). Velik del srednjeveških gradov na Slovenskem pa je nastal v drugi polovici 12. in prvi polovici 13. stol.

Avtor tega dela razstave, dr. Ivan Stopar, opozarja, da je vednost o naših romanskih gradovih šele na začetku. Doslej ni bil sistematično in do kraja raziskan še nobeden od slovenskih gradov. V primerjavi z našim vedenjem pred kakimi 30. leti, ko smo poznali komaj 3 ali 4 romanske grajske arhitekture, in današnjo vednostjo, ko govorimo že o desetih gradov z romanskimi sestavinami ali jedri, moramo reči, da je naše znanje o romanskih grajskih arhitekturah v tem obdobju kljub nezavilnim delovnim možnostim izredno napredovalo.

Razstava bo odprta do 26. avgusta vsak dan, razen nedelj in sobot popoldan, od 10. do 12. in od 16. do 18. ure.

Jubilej rateških kinoamaterjev

Pred petindvajsetimi leti ali točneje 1. avgusta leta 1964 je v rokah mladih kinoamaterjev iz Rateč prvič zabrnela filmska kamera in to med prvimi pionirskimi skupinami v Sloveniji. Med počitnicami tistega davnega leta so v planinah in na morju posneli prvi črno beli 8 mm film z naslovom Poletne počitnice.

S tem filmom je bil prebit led in v zimskem času so se lotili snemanja barvnega filma Novo leto ter kolekcije diapozitivov Zima, zima bela. Filmi mladih samorastnikov iz Rateč so imeli mnogo začetniških hib, kajti delali so brez mentorskega vodstva, po lastni otroški domišljiji. Vendar je bilo v teh filmih čuti veliko otroškega navdušenja za film in znana filmska pedagoginja Mirjana Borčič je zapisala, da bi bili srečni in zadovoljni, če bi bilo še več takšnih začetniških filmov.

Leta 1965 so sodelovali na prvem festivalu pionirskega filma Slovenije v Mojstrani in na Jesenicah. Prvo priznanje in nagrada sta jih vzpodbudila za še bolj resno nadaljnje delo. Za festival 20 let v svobodi so posneli tri akcijske filme iz partizanskega življenja: Tvegano življenje, Na nevarni poti in Kurir. Tudi brez sestankov ni šlo in že na prvem so se dogovorili, da posnamejo nekaj bolj komičnega. Odločili so se za burlesko po lastni domišljiji Ropar in policaj in oktobra leta 1965 so stekli prvi kadri filma. Veliko smeja je bilo že med snemanjem filma in dobro izbrana ekipa je film posnela v zelo kratkem času. Film Ropar in policaj pa je bi tudi uspešnica mladih kinoamaterjev iz Rateč, saj je bil predvajan na številnih festivalih v Jugoslaviji, s katerih se nikoli ni vrnil brez nagrade ali priznanja.

Lotili so se tudi snemanja bolj zahtevnih dokumentarnih filmov. Skupaj s filmsko skupino Odeon z Jesenic so leta 1966 posneli film Zadnji vlak v Planici. Kakšna je bila nadaljnja usoda tega filma, mladi Ratečani niso nikoli izvedeli, kajti film si je nekdo prilastil. Snemanje filmov pa se ni prenehalo. Posneli so partizanski akcijski film

Jurčkove sanje, burleski Doživljaji Janca Pomote in Prepovedan ribolov ter kavbojko Šerif. Pri snemanju in igranju v filmu so jim vedno priskočili na pomoč tudi otroci iz Podkorena. Tudi starih običajev in navad so se lotili in nastala sta dva filma: Koline — domači praznik in Večer na vasi.

Leta 1968 je bilo za rateške amaterje prelomno leto. Kupili so si filmsko kamero za super 8 mm filmski trak ter tonski kino projektor. V tem obdobju so nastali dokumentarni filmi: Izlet ob Savi Dolinki prikazuje kraje in zanimivosti od Tamarja do Radovljice, otvoritev nove planiške letalnice, jesen v Beogradu, leta 1972 so posneli prvo svetovno prvenstvo v poletih v Planici. Film-

ska kamera jih je spremljala na raznih potovanjih in izletih doma in v tujini, na celuloidni trak pa so posneli veliko stvari, ki so sedaj že zgodovinskega pomena in velikanska vrednost. Med zadnjimi filmi so pred petnajstimi leti posneli film o podkorenski folklori za naše izseljence v Avstraliji. Toda vedno dražji filmi in oprema so povzročili, da so filmski zanesenjaki v Ratečah prenehali s snemanjem.

Ob letošnjem jubileju so se na svojo preteklost spomnili na poseben način. S pomočjo sodobne video tehnike ter ohranjenih filmov so posneli video kaseto, na kateri so zbrani filmi rateških kinoamaterjev od prvih začetkov leta 1964 pa vse do leta 1974. Kar za cele tri ure je teh posnetkov, ki so lep in dragocen spomin za prihodnje rodove.

Lojze Kerštan

S snemanja filma Prepovedan ribolov leta 1966 (foto: L. Kerštan)

Najboljši spis na temo natečaja Vlak bratstva in enotnosti

V organizaciji OK SZDL je potekal v osnovnih šolah gorenjskih občin v pomladanskih mesecih natečaj na temo Vlak bratstva in enotnosti. Objavljamo najboljši spis. Andrejka Globočnik bo jeseniške osnovnošolce zastopala v oktobru v Valjevu.

S prihodom fašizma na oblast v Nemčiji so se politične razmere v Evropi močno spremenile in zaostrele. Nemci so s surovo vojaško silo premagali armade evropskih držav in razširili svoj življenjski prostor nad celotno Evropo in pri tem razkosali tudi predrpisko Jugoslavijo.

Pomladi leta 1941 je Hitler obiskal Maribor in tedaj naročil lokalnim

oblastnikom, naj naredijo to lepo deželo ponovno nemško.

S tem naročilom je povzročil preganjanje in zapiranje vseh tistih Slovencev, za katere so predvidevali, da bi jih pri tem delu lahko ovirali ali jim nudili odpor. Aretirali in zaprli so slovensko inteligenco, duhovščino in člane naprednih organizacij. Na Gorenjskem so napolnili najprej zapore v Begunjah in nato Škofjove zavode v Šentvidu, od koder so usmerjali transporte izgnancev skupaj z družinami v Srbijo. Srbi so slovenske izgnance sprejeli odprtih rok in srce, za kar smo jim hvaležni.

Moj dedek in babica sta bila v transportu, ki se je ustavil v Valjevu. Pust

in deževen dan je bil to, v srcih izgnancev pa strah in bojazen, kaj bo in kam so prišli. Nepozaben sprejem, pravita. Kljub dežju je bilo na postaji tisoče ljudi, ki so jih ob prihodu pozdravljali in družine z majhnimi otroki vodili na svoje domove, ostale pa naselili v vojašnico na Krušiku. Težak kamen se je izgnancem odvalil od srca, saj so se prepričali, da so prišli med brate, ki so jih sprejeli odprtih rok. Časi so bili težki za vse, za Srbe in izgnance.

Štiri leta ni kratak čas. V tem času so se pletle medsebojne vezi, ki so močno povežale ne samo posameznike, ampak tudi oba naroda in s tem tudi pobrateni občini Valjevo in Jesenje.

Da se spomnimo na te težke čase ne bi izgubili, smo organizirali vlak bratstva in enotnosti, s katerim se vsaki dve leti obiskujemo. Letos, 12. oktobra, bo ponovno odprl vlak iz Slovenije v Srbijo. Z vlakom bratstva bomo letos odpotovali vsi člani naše družine in obiskali družino Selaković — Džupavac, s katero nas družijo nepozabni spomini in trdne vezi, ki jih ne more razhlajati nobena zgrešena poteza visoke politike.

Te vezi so nastale spontano med starejšimi člani naših družin in mi, mlajša generacija, jih bomo tkali naprej. Tudi mi mladi ne dovolimo, da bi z odhodom starejših te vezi odmrle.

Veselim se, da bom ponovno videla vse člane družine naših prijateljev in znancev, ki jih imamo tako radi kot svoje najdražje sorodnike. Vlak bratstva bo vožljal še dolgo, vozil bo v obeh smereh. Na vseh postajah ga vedno pričakajo in sprejmejo dobro misleči ljudje, ki želijo vsem ljudem na zemlji srečno in zadovoljno življenje.

Samostojna razstava fotografij Franca Črva

Jutri, v petek, 4. avgusta, bodo ob 18. uri v razstavnem salonu DOLIK DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice s krajšim kulturnim programom odprli samostojno razstavo fotografij Franca Črva, fotoamaterja I. stopnje. To je že njegova tretja samostojna razstava na Jesenicah.

Franč Črv, rojen 30. januarja na Jesenicah, upokojeni metalurški tehnik Železarne jesenice, se po petih letih ponovno predstavlja s samostojno razstavo fotografij, katerih motivika je najtesneje povezana z njegovim štiridesetletnim delom v jeseniški železarni in njegovo privrženostjo športnemu življenju, zlasti zimskim športom. S to razstavo avtor obeležuje, poleg 150-letnice fotografije (1839-1989), tudi dva življenjska jubileja: 60-letnico rojstva in 30-letnico organiziranega delovanja v fotoamaterizmu.

S fotografijo se je začel organizirano ukvarjati leta 1959 v okviru Foto kluba Andrej Prešern Jesenice, katerega član je bil vse do letos, ko je postal član novega Foto kluba Jesenice, hkrati pa je tudi član Foto kluba Triglavski narodni park Bled. Vsa ta leta je bil član odbora foto kluba, zlasti odgovoren za sodelovanje s foto klubi v zamejstvu, tri leta pa je bil tudi njegov predsednik.

Franč Črv je fotoamater I. razreda Foto zveze Jugoslavije. Naziv si je pridobil s svojo kakovostno fotoamatersko ustvarjalnostjo in razstavno dejavnostjo. Poleg dveh samostojnih razstav na Jesenicah se je samostojno predstavil še v Kranjski Gori, Bohinjski Bistrici, Novi Gorici in na Bledu ter v Wolfsbergu v Avstriji. S svojimi fotografijami je sodeloval tudi na številnih skupinskih, oziroma medklubskih razstavah v domovini in zamejstvu. Med številnimi nagradami, priznanji, plaketami, medaljami in pohvalami je prejel tudi največje občinsko priznanje Čufarjevo plaketo in republiško bronasto Kidričevo plaketo.

Njegova tretja samostojna razstava na Jesenicah predstavlja širok izbor fotografij, med katerimi prevladujejo motivi iz jeseniške železarne in športnega življenja. Fotografije Franca Črva so tako sporečela časa in okolja, v katerem je delal in živel, med katerimi pa že mnoge pomenijo dragoceno zgodovinski spomin. Zato so bile njegove številne fotografije izobešene na različnih dokumentarnih razstavah, zlasti športnih, z motivi iz hokejskih tekem pa je oblikoval tudi letošnji koledar Hokejskega kluba Jesenice. Tudi njegove fotoreportaže so zelo prisotne, zlasti v tedniku Železar, pa tudi v drugih glasilih in publikacijah. Ob razvitem čutu za opazovanje mojstrsko obvlada tudi fotografske tehnike.

Razstavo avtor posveča Jesenicam, ki so postale mesto pred šestdesetimi leti, to je v letu njegovega rojstva. »Se imam načrte in nove ideje, kajti s foto aparatom je tudi življenje lepše in bogatejše, ker te veže, seveda če se s fotografijo ukvarjaš ustvarjalno, stalna prisotnost v času in okolju,« ob svoji letošnji razstavi in življenjskih jubilejih pravi Franč Črv.

Razstava fotografij Franca Črva bo v razstavnem salonu DOLIK na ogled od vključno 16. avgusta. Salon je odprt vsak dan, razen sobot popoldan in nedelj, od 9. do 12. ure in od 16. do 19. ure.

Jeklo v službi človeka

Foto klub Andrej Prešern skupaj z Zvezo kulturnih organizacij z Jesenic pripravlja 9. medklubsko razstavo Človek in jeklo. Razstava bo v počastitev 60-letnice mesta Jesenice, 150-letnice fotografije in 100-letnice prvega slovenskega foto kluba.

Pripravljalna dela so v teku, tako da bodo znani fotoamaterji po Jugoslaviji pravočasno prejeli prijavnice oziroma razpis. Kot je razvidno iz razpisa, imajo pravico sodelovanja vsi jugoslovanski fotoamaterji. Fotografije naj bi predstavljale dejavnost in izdelke črne metalurgije, kovinske predelave, gradbeništva in v vseh področjih, kjer jeklo služi človeku.

Vsak fotoamater lahko sodeluje največ s šestimi fotografijami. Od tega števila naj že na prijavnici označi štiri fotografije za kolekcijo. Velikost fotografij naj bo 30x40 cm ali izpeljanke iz tega formata. Na hrbtni strani slik morajo biti podatki: ime in priimek, naslov slike in kluba. Kot vedno bo žirija

nagradila najboljše slike in zbirke slik s plaketami in diplomami.

Kljub sezoni letnih dopustov bodo fotoamaterji širom Jugoslavije dobili razpisne pogoje pravočasno. Pripravljalni odbor je določil sprejem poslanih fotografij do prvega oktobra tega leta. Ocenjevanje bo desetega oktobra, otvoritev razstave pa mesec kasneje, desetega novembra, v salonu DOLIK na Jesenicah ob 18. uri.

Tako bomo po dveh letih ponovno pričla dejavnosti jugoslovanskih fotoamaterjev na našo že preizkušeno železarsko temo. Obeta se trenutno najboljši izsek dela jugoslovanskih fotoamaterjev.

Slavko Tarman

Žirovniški oktet ne počiva

Sezona še ni zaključena. Običajno se pevska sezona zaključi s koncem junija in nato zbori dva meseca počivajo. Pri našem oktetu se ponavlja sezona podaljša, včasih pa sploh ne prekine.

Tudi letos je podobno. Komaj je minil skupni nastop v Šentjerneju, že je bila na vrsti 60-letnica skakalnega kluba Triglav iz Kranja. Devetega julija smo bili nosilci kulturnega programa na Šentviški gori na Primorskem, kjer so odkrili ploščo v spomin varnostnih služb VOS za Primorsko, ki je začela delovanje v septembru leta 1943 prav na Šentviški gori. Poleg nas so sodelovali na prireditvi tudi domači igralci in folkloristi.

Naslednji nastop smo imeli v Italiji v turističnem mestecu Ravascletto. Tja nas je povabila dirigenta pevskega zbora iz Trbiža, katere brat je vodil celotno organizacijo nastopa. Koncert je bil organiziran v farni cerkvi za 21. uro zvečer. Nastopili so štirje zbori: začel je domači mešani zbor Corale Valcjada Ravascletto, ki je zapel pod vodstvom G. Carnella. Drugi je bil 55-članski moški zbor iz Pordenona, znani zbor alpi-

nistov, ki je v svojem programu imel same planinske pesmi. Tretji je bil mešani zbor »Teresina unfer« iz Timaua pod vodstvom dirigenta Daria Scignara. V svojem programu je imel bolj cerkveno glasbo. Kot zadnji smo bili gostje iz slovenskega področja. Zapeli smo: Razbita čaša, Foerster; Bodi zdrava domovina, Ipavec; Večerni ave, Foerster; Spak, Foerster; Juhe, pojdem u Sko-felčce, Kernjak in še dodatno O champagne de sabide sere, Luigi Garzonio.

Celoten koncert je spremljala polna cerkev ljudi in je zelo uspel. S petjem smo nato nadaljevali tako, da smo pri-speli domov šele v zgodnjih jutranjih urah, ko nas je že pozdravljala nov dan.

V avgustu nas čakata še dva po vsebini planinska nastopa: v Obirju na Koroskem in nastop ob odkritju Aljažvega spomenika na Dovjem.

Franč Legat

V avgustu festival Radovljica in Bled antiqua

Društvo ljubiteljev stare glasbe Radovljica, ki ga že od ustanovitve pred štirimi leti zagnano vodi znani slovenski glasbenik na ključni flauti in pedagog Klemen Ramovž, bo v počastitev praznika občine Radovljica organiziral Festival Radovljica.

Pričel se bo v petek, 4. avgusta, zvečer v radovljiški graščini z nastopom Ruže Dada na čembalu. V soboto, 5. avgusta, bo v radovljiški cerkvi orgelski koncert v izvedbi Milka Bizjaka. Od nedelje, 6. avgusta, do sobote, 12. avgusta, bodo glasbeni nastopi vsak večer v graščini. Predstavili se bodo: solist tenor Nigel Rogers ob spremljavi Lucy Hallman — Russel na čembalu, Klemen Ramovž na ključni flauti ob spremljavi Andreja Mišsona na čembalu, Kesc Kes trio, Capella Carniolae

in Mateja Bajta na ključni flauti ob spremljavi Tjaše Kranjc na čembalu. Na zaključnem sobotnem večeru, 12. avgusta, pa bodo pripravili koncert študentje 7. Mednarodne pletne akademije za staro glasbo Radovljica.

Isti umetniki bodo nastopili tudi na glasbeni prireditvi Bled antiqua 1989 v torek, 8. avgusta, zvečer v Modni hiši Pristava na Mlinem, v sredo, 9. avgusta, na Blejskem gradu, v četrtek, 10. avgusta, spet v Modni hiši Pristava ter v nedeljo, 13. avgusta, zvečer v graščini Grimšče na Rečici.

Upati smemo, da bo te zanimive večere obiskalo čimveč domačinov in turistov, saj nastop mednarodno uveljavljenih glasbenikov jamči vrhunsko umetniško kvaliteto.

JR

Kdaj po napotnice za letovanje

Napotnice za letovanje izstavlja organizatorka za oddihe, prevoze in izlete v blagajni TOZD Družbeni standard ob navedenih dnevih:

Biograd, Stoja, Lanterna	Plačilni dnevi (od 7. do 10. ure)	(od 14. do 16. ure)
10. 8.—20. 8.	2., 3. in 4. avgust	2. avgust
20. 8.—30. 8.	16., 17. in 18. avgust	16. avgust
30. 8.— 9. 9.	23., 24. in 25. avgust	23. avgust
Crikvenica		
4. 8.—14. 8.	31. julij in 1., 2. avgust	2. avgust
14. 8.—24. 8.	8., 9. in 10. avgust	9. avgust
24. 8.— 3. 9.	16., 17. in 18. avgust	16. avgust

PROSIMO, DA DOSLEDNO UPOŠTEVATE ČAS IN DNEVE ZA IZSTAVLJANJE NAPOTNIC!

Tisti, ki ste se odločili za obročno odplačevanje stroškov, morate ob dvigu napotnice plačati en obrok in turistično takso.

Obenem vas obveščamo, da so v Crikvenici zvišali turistično takso na 9.000 din in velja od 1. 6. 1989.

Pred petdesetimi leti: Rušilec kraljevske mornarice vozi zlato

V letu 1939, ko so Hitlerjeve horde začele svoj uničevalen pohod po Evropi, smo tudi v Jugoslaviji doživeli pomemben dogodek, katerega imam namen opisati.

Jugoslovanska kraljevska mornarica je v tem letu dobila kar tri za takratne čase razmeroma moderne vojaške ladje tipa rušilec. Ladje so dobile ime po glavnih mestih Srbije, Hrvaške in Slovenije. Beograd je bil izdelan v Franciji, Zagreb in Ljubljana pa sta bila izdelana v splitski ladjedelnici.

Vsi trije rušilci so bili v vsem enaki tako po opremljenosti, imeli pa so vsak svojo, čeprav kratko zgodovino. Ker sem bil član posadke na Beogradu, bom o tem tudi največ pisal, o ostalih dveh pa samo nekaj besed. Rušilec Ljubljana je imel zelo kratko dobo življenja, saj so ga potopili leta 1940. Nasledel je na podvodno skalo v šibeniškem zalivu. Rušilec Zagreb pa je imel bolj slavnostni konec. V aprilu 1941 sta ga v Boki Kotorski razstrelila dva oficirja, ker se nista strinjala, da ga takratna komanda preda Italijanom, ki so zasedli del Jugoslavije. Eden od oficirjev je bil Slovenec Sergej Mašera, le-ta je bil po vojni proglašen za narodnega heroja, drugi pa je bil Srb.

Rušilec Beograd pa je imel spet svojo zgodovino, čeprav je ob kapitulaciji delil usodo z drugimi ladjami kraljevske mornarice; postal je vojni plen.

Prva vožnja rušilca Beograd je bila za vojaško ladjo bolj sramotna, vendar za vladajočo buržoazijo pomembna; rušilec je postal tovorna ladja. Njen tovor je bil dragocen, ker smo vozili zlato Narodne banke Jugoslavije v varne trezorje v Anglijo. Tako smo se v prvih desetih dneh maja iz splitske ladjedelnice odpravili na prvo vožnjo s kompletno posadko, vendar takrat nihče ni pomislil, da bo prva vožnja trajala kar 45 dni.

Iz Splita smo se odpravili v majhno pristanišče Zelenik, kjer smo se vezali na obalo, kar je bilo za vojne ladje le redek primer. Takoj po prihodu v Zelenik smo začeli nositi iz municijskih komor zaboje municije. Rekli so, da jo bodo peljali na testiranje v Lepetane. Proti večeru so žandarji zastražili obalo in okolico. Do ladje so pripeljali železniške vagonce, mi pa smo podobne zaboje, kot smo jih prej nosili iz komor, začeli nositi na njihovo mesto, tako da smo mislili, da je to nova municija. Ko smo mi nosili zaboje, so strojniki pripravljali stroje, da bomo lahko ponovno šli na morje.

V poznih nočnih urah je bil dan ukaz za izplovitev iz pristanišča, seznanili so nas z razporedom službe v času plovbe, smer vožnje pa je bila za večino posadke neznana. Ko se je zdnilo,

smo bili že na široko odprtem morju, tako da se nismo mogli orientirati, v katero smer plovemo. Drugi dan plovbe nam je bilo povedano, da je naša pot v interesu države, smer pa je vojna tajna. Znašli smo se v sredozemskem morju, tu smo tudi doživeli prvi resni vihar. Neke noči je bil alarm in je bila ladja pripravljena za boj. Pripravili smo topove in torpedne cevi; toda iz tega ni bilo nič, mi smo pa mislili, da je bil le poizkus, kako bi bilo, če bi bila vojna.

Po par dnevih plovbe smo se približali Gibraltaru, kjer smo imeli prvi pristanek, to pot pa ne na obali, ampak daleč stran. Na kopno je šel samo dežurni oficir, tu smo se oskrbeli z vsem potrebnim, od goriva do cigaret in vina. Nadaljevali smo pot skozi Gibraltarsko ožino v Atlantski ocean; nadaljna smer plovbe nam še vedno ni bila poznana. Toda kljub temu smo kmalu ugotovili, da plovemo proti severu. Bližali smo se Biskajskemu zalivu, poznanim po zelo močnih viharjih. Da je to res, smo se kmalu prepričali in doživeli tri dni trajajoč vihar. Za posadko so se začele težke ure, več kot polovica jih je zbolela za morskoro boleznijo in so bili nesposobni za opravljanje nalog. Ladjo je premetavalo kot orehovo lupino, plovba je bila zelo naporna, velikanski valovi so prekrivali ladjo, vse, kar ni bilo dobro privezano, je šlo v morje. Po treh dneh je vihar prenehal, toda težav ni bilo konec; kmalu smo zapadli v drugo gorje mornarjev, to je megla. Po megli smo sklepali, da se bližamo Angliji.

Po težkih dnevih vožnje je bilo dano povelje, da se pripravimo za pristajalni manever. Bližali smo se največjemu vojnemu pristanišču Anglije Portsmouth, tudi tu smo se vezali na obalo. Takoj po pristanku smo začeli nositi zaboje ter jih nakladati na zaprte tovarnjake.

Se isti dan je bil napovedan zbor celotne posadke, na katerem nam je komandant ladje povedal, da bo vojna tudi v Jugoslaviji, zato smo morali odpeljati iz države zlato rezervno. Celotni posadki se je zahvalil za opravljeno pot in povedal, da smo bili v Sredozem-

skem morju pred resno nevarnostjo, da nas napadejo. Za nagrado pa bomo ob vrnitvi v domovino obiskali več držav ter bivali po par dni v njihovih pristaniščih. Tudi v Angliji smo bili gostje njihove mornarice. V pristanišču smo videli največjo bojno ladjo Robin Hood in še mnogo drugih ladij; naša ladja je bila v primerjavi z njimi le čoln. Naši topovi so imeli kaliber 120 mm, topovi na Robin Hoodu pa 400 mm. Po tednu dni bivanja v tem pristanišču smo se odpravili nazaj proti domu, seveda zaskrbljeni, kaj bo v Biskajskem zalivu. Toda strah je bil odveč, vreme je bilo čudovito, morje mirno, tako da smo res uživali.

Prvi pristanek ladje je bil na reki Teji v Lizboni, glavnem mestu Portugalske. Pristanišče je polno značilnosti obmorskega mesta: polno mornarskih krčm in kaj za mornarje zelo privlačnega. Po nekaj prijetnih dneh smo se podali naprej; ko smo prišli skozi gibraltarsko ožino, smo nadaljevali plovbo ob afriški obali.

Drugi pristanek je bil v mestu Alžir. To mesto je bilo značilno po tem, da ima dva dela, to je evropski in afriški del; evropski del razkošen in bogat, arabski zanemarjen in reven. Tako je bilo pred petdesetimi leti. Od tod smo se po par dnevih bivanja podali proti Italiji ter pristali v italijanskem pristanišču Neaplju. Od tam je bil zelo lep pogled na bližnji ognjenik Vezuv, iz katerega se je stalno kadilo.

Italijanska mornarica nam je priredila veličasten sprejem, pobahali so se s svojo vojno mornarico ter tako priredila revijo njihovega vojnega ladjevja. Tudi v tem mestu smo videli na eni strani veliko razkošje, na drugi pa strahotno bedo, tako da so ljudje nabirali hrano iz čolnov za odpadke, prosili so nas za kruh. Tu smo se srečali s Slovenci, ki so služili vojsko v tem mestu; ko so videli na naši ladji jugoslovansko zastavo, so prišli na obisk.

Iz Neaplja smo se podali na zadnjo etapo vožnje ter se tako po 45 dnevih vrnili domov, polni lepih vtisov, toda tudi utrujeni. Delo na vojaški ladji ni lahko, posebno med plovbo; celotna posadka dela po sistemu trikrat dve uri in to 2 uri priprave, 2 uri službe in 2 uri prosto.

Toliko o potovanju v službi domovine. Ko smo prišli domov, se je govorilo, da bi morali še enkrat na tako pot, vendar na to vojska ni pristala, zato je zlato ostalo doma; leta 1941 so ga zaplenili Nemci.

Stane Torkar

Revija filmov »Radi ste jih gledali«

Kino Železar Jesenice

7.-15. avgusta 1989

Ponedeljek, 7. avgusta, ob 18. in 20. uri

Park je moj, amer. kanad. thriller
Igrajo: Tommy Lee Jones, Helen Shaver, Yaphet Kotto

Torek, 8. avgusta, ob 18. uri

Kalidor in rdečelasa bojevnik, amer. pust. film
Režija: Richard Fleisher
Igrajo: Arnold Schwarzenegger, Brigit Nielsen

Sreda, 9. avgusta, ob 18. in 20. uri

Čarovnice iz Eastwica, amer. fant. komedija
Režija: George Miller
Igrajo: Jack Nicholson, Cher, Sudan Sarandon, Michelle Pfeiffer

Četrtek, 10. avgusta, ob 18. in 20. uri

Kobra, amer. krim. film
Režija: George Cosmatos
Igrajo: Sylvester Stallone, Brigit Nielsen

Petek, 11. avgusta, ob 18. in 20. uri

Trapasti bolničarji, amer. komedija
Režija: Michael Schultz
Igrajo: Fat Boys, Ralph Bellamy, Anthony Geary

Sobota, 12. avgusta, ob 17. in 19. uri

Princ odkriva Ameriko, amer. komedija
Režija: John Landis
Igrajo: Eddie Murphy, Arsenio Hall, Shari Headley

Nedelja, 13. avgusta, ob 17. in 19. uri

Krokodil Dundee 2, avstral. komedija
Režija: Peter Faiman
Igrajo: Paul Hogan, Linda Kozlowski, Mark Blum

Ponedeljek, 14. avgusta, ob 18. in 20. uri

Policijska akademija III: Reši se, kdor se more, amer. komedija
Režija: Jerry Parris
Igrajo: Bubba Smith, Steven Guttenberg

Torek, 15. avgusta, ob 18. in 20. uri

Usodna privlačnost, amer. thriller
Režija: Adrian Lyne
Igrajo: Michael Douglas, Glenn Close, Anne Archer

Vabimo vas, da preživite počitniške dni z nami!

Kino Kranj

France Voga:

Jakob Aljaž na Dovjem

Štirinajstega decembra 1870 je zapeljal prvi vlak skozi gornjesavsko dolino. Njegovi veseli piski so naznanjali, da je za dolino in njene prebivalce napočil nov čas.

Pa ljubša mi je,
kot prazna čast,
če kdo k dobri stvari
kaj dejansko pripomore.
(Jakob Aljaž)

Tega se vaščani obeh vasi pod Triglavom, ki so drli na novo železniško postajo, da bi si ogledali to hrupno, pisajočo in prhajočo, v oblake pare zavito železno čudo, gotovo še niso zavedali. Že res, da ne bo treba več peš v Kranjsko Goro na sodnijo, na glavništvo v Radovljico ali z jerbasmom na glavi, polnim jestvin za študenta, celo v Ljubljano. Pa se včasih niso preveč toževali, saj kdor se je tega posla lotil, je vsak kmetijo zatoževal; na glavništvo niso dosti hodili, ker od tam še niso vsakodnevno položnic pošiljali, če pa je tja šel, je šel običajno župan, ki je bil vedno toliko premožen, da je imel tudi konja; in študentov v Ljubljani je bilo v sto letih manj od prstov ene roke.

Zato se je začetno čudenje in navdušenje kmalu poleglo in predirljivi piski niso več vznemirjali z lastnim delom

zavzetih vaščanov. Še naprej so kmetovali, redili živino in oglašili. Nekaj jih je res dobilo delo na železnici, tudi domača železniška postaja je bila prva od mnogih nekaterim, ki so odšli za večjim kosom kruha v daljno Ameriko, a tisočletna navezanost na zemljo večini ni dovoljevala spreminjati življenjskih kolesnic.

Pa so se vaščani usteli, če so mislili, da se ne bo nič posebno spremenilo. Kmalu so začeli z vlakom prihajati čudni gospodje, ki so hoteli v gore, na Triglav, ki je vendar najlepši od daleč. Kaj bodo počeli tam? Gore so za pastirje, love in divje lovcе, ki tam služijo svoj kruh. V nedeljah ali ob praznikih gre pošten človek po maši v gostilno ali štirikrat letno na Dovjem in enkrat v Mojstrani na semenj, okrog štantov, kjer visijo lectova srca, ki jih fantje kupujejo dekletom, najrajši tista z ogle-

dalcem v sredi, kjer otročaji lahko kupijo kakšen bombon, ženska ruto in gosporar kaj potrebnega od opreme za dom in kmetijo. In tisti gospodje, ki kopljejo za vsakim bregom, zbirajo razne kamne in prgišča zemlje vseh sort, ti so šele čudni. To, da se sedaj lahko na debelo prodaja les v hlohidi ali vrhvi in da ga odpelje železnica ter da so lesni trgovci začeli postavljati žage, je v redu, zasluži se in kmet se v gozdu počuti kot doma, tu je na svojem. Na vse drugo gledajo ljudje s čudenjem in nezaupanjem.

Čas pa teče naprej in do usodnih sprememb ni več daleč. V letu 1889 pripelje vlak na dovško postajo dva moža, ki vsak po svoje za vedno spremenita svet in življenje pod Triglavom.

Prvi se že spomladi pripelje inž. Amman, Dunajčan, genijalen in svetovno znan po svojih betonskih gradnjah. Pred tem je vodil dela betonskih stavb pri železnih tovarnah Jesenice-Sava. Tako zapiše drugi od obeh, Jakob Aljaž, potem ko že nastopi službo dušnega pastirja na Dovjem.

Inž. Amman začne s pripravi na gradnjo velike tovarne — cementarne. Odkupuje svet, na katerem bo postavil tovarno, pridobiva vodne in druge pravice. Kmalu za tem, ko je to urejeno; začneta po železnici prihajati material in oprema za tovarno, skupaj z njo pa tudi prvi tuji delavci. Mojstrančanom pogled v dolino Vrat zaprejo visoki dimniki, vsa divja moč do tedaj svobodno tekoče Bistrice je ujeta in po mogočnih rakah speljana do turbin v tovarni. Industrijska revolucija v Evropi doseže vasi, ki sta se še pred dvema desetletjema zdeli za vedno izgubljeni in prepušteni samima sebi in njunim hotenjem tam daleč med gorami.

Bolj kot porajanje nove tovarne pa vaščane vznemirja drugo vprašanje. Kakšen bodo novi gospod? Bodo prav tako strogi kot prejšnji, ki so odšli službovat v Gorje? Bodo tudi oni oklice prestavili, če bodo ugotovili, da je v ženinovi glavi več fantovskih neumnosti kot verskih resnic? Nikoli se ne ve! Nihče ni tako strog, da kdo ne bi mogel biti še bolj.

Toda Jakobu Aljažu, ki se vročega poznoavgustovskega dne pripelje z vlakom na dovško postajo, rojijo po glavi druge misli. Mudi se mu prtljago naložiti na voz, da bi bil čimprej na Dovjem. Ob cerkvi veli ustaviti. Od tu je najlepši pogled — na Triglav.

Delovanje Aljaža na Dovjem

Aljaž je na Dovjem bival 38 let. Ves ta čas je, tudi ko je imel največ dela s postavljanjem postojank v triglavskem pogorju, živel in dihal z vasio in njeni prebivalci.

Aljaž je bil univerzalen človek. Zanimalo ga je vse od glasbe do visoke tehnike. Ob tem ni pozabljal na svoje osnovno poslanstvo, dušno pastirstvo. Ob taki širini duha je seveda moral imeti tudi vse človeške kvalitete, saj bi drugače ne mogel dobiti somišljenikov za svoje ideje in teh je imel mnogo. Na Dovjem se je praktično ukvarjal z vso široko paleto dejavnosti, ki je potrebna neki skupnosti.

Ustanovil je izobraževalno (kulturno) društvo, uredil društveni dom, vodil pevski zbor, delal načrte za vodovod, hidrantno omrežje in elektrifikacijo, spodbujal protipožarne ukrepe in zavarovanje, bil nadzornik Posojilnice in hranilnice za Zgornjesavsko dolino, deloval kot občinski odbornik, poma-

gal urediti nekatere ključne zadeve in še kaj bi lahko naštel.

Že ob prihodu na novo službeno mesto je ugotovil, da je vodovod, zgrajen za župnišče in okoliške sosede (Govoc, Jenc, Zrna), dotrajan. Takoj naslednje leto se je lotil obnove. Cevi so naredili po starem sistemu — prevrtali so macesnove hlode. Ko so segnile tudi te cevi, je Aljaž (letnica ni znana) kupil za 500 kron železne. Te so zdržale praktično do leta 1985, ko je bil tudi zadnji objekt na tem vodovodu, žnidarčkova kaša, preklapljen na obstoječi skupni vodovod.

Dovje je strnjeno naselje in je bilo zaradi lesenih streh vedno zelo ogroženo v slučaju požara. V letu 1900 so pogorele tri kmetije: Guzelj, Klančnik, Mithar, leto pozneje je gorelo še pri Matiču. Najboljša obramba pred požarom bi bilo učinkovito hidrantno omrežje. Zato bi morali zgraditi vodovod velikih zmogljivosti. Aljaž si je to zamislil skupaj s pogonom turbin za proizvodnjo električnega toka za potrebe vasi.

Leta 1913 je začel meriti količino vode in možen vodni padec na vodnih virih okrog vasi. Za Sedučnikov potok je ugotovil, da je preveč hudourniškega značaja. Na potoku Mlinca je ugotovil 1075 m uporabnega padca. To je njegovim zahtevam več kot ustrezalo. Delati je začel načrte za vodovod in elektrifikacijo. Da bi videl, kako to izgleda drugje, si je ogledal podobne objekte v Homcu in Sentvidu pri Ljubljani. Večkrat se je zaradi uresničitve načrtov odpeljal tudi v Ljubljano na deželni odbor in doma sprejel deželne inženirje. Dobil je načelno podporo, do uresničitve projektov pa ni prišlo zaradi priprave na prvo svetovno vojno in pozneje njenega začetka.

Cementarno v Mojstrani so začeli graditi v letu Aljaževega prihoda na Dovje

Zahvale

Ob boleči in prerani izgubi draga moža, očeta in starega očeta

JURILJA HERMANA

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, znancem, prijateljem in sosedom iz bloka na Cesti talcev 7 za podarjeno cvetje in denarno pomoč.

Zahvaljujemo se tudi vsem, ki ste ga v tako velikem številu spremili k zadnjemu počitku. Hvala tudi sodelavcem iz remontnih delavnic — elektrodelavnica za cvetje in žičarni 2 za denarno pomoč.

Hvala tudi duhovniku za lep cerkven obred in pevcem Društva upokojencev Javornik-Koroška Bela za zapete žalostinke.

Žalujoci: žena Marija ter sin Ivan in hčerka Anica z družinama

Ob smrti očeta in moža

ALFONZA JAKOPIČA

se najlepše zahvaljujemo za izkazano pozornost sosedom, sodelavcem iz Železarne, sodelavcem iz slaščičarne, OŠ Polde Strazišar, Dušanu Staretu za govor, prijateljem in znancem.

Iskrena hvala.

Jakopičevi

Ob nenadni in boleči izgubi očeta in starega očeta

PAVLA LEKŠETA, upokojenca Železarne Jesenice,

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki so ga spremili na zadnji poti.

Vsi njegovi

Ob nenadni izgubi moža in očeta

JOŽETA PLATIŠE

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem za pomoč in izrečena ustna in pisna sožalja ter za podarjene vence in cvetje. Hvala pevcem DU Jesenice za zapete žalostinke. Še posebej hvala Francki Zupančič, Franciju Zupančič st., sosedu Bokanu, Jožici Eržen in Idi Strazišar za vso pomoč v težkih trenutkih.

Žalujoci: žena Ana in hči Vladka

Ob boleči izgubi naše drage žene, sestre in tete

ANGELCE LIČOF

se lepo zahvaljujemo sosedom in kolektivni restavraciji železniške postaje za podarjeno cvetje. Hvala tudi Ivanki Rotar-Znidaršič, Ani Lipovec, dr. Milnerjevi, pevcem, zastavonoši in gospodu župniku za lep obred.

Žalujoci: mož Ivan in sestra Nučka z možem

Sindikatu Vzdrževanja se zahvaljujem za denarno pomoč ob moji bolezni.

Miran Kristan

Ob odhodu v pokoj se sodelavcem elektroenergije najlepše zahvaljujem za prejeta darila in obisk na domu. Prav tako se zahvaljujem Rezervarjem za lepo darilo.

Vsem želim še veliko delovnih uspehov in sreče.

Anton Šmit

Izposojevališče knjig na Plavžu

Občinska knjižnica Jesenice obvešča bralce, da je izposojevališče na Plavžu spet odprto, in sicer v novih prostorih v Domu upokojencev dr. Franceta Berglja, Ulica S. Bokala 4.

Izposojevališče bo v poletnem času odprto:

vsak torek od 15. do 19. ure,
vsak petek od 9. do 12. in od 15. do 19. ure.

Obiskovalcem, katerim je rok, ko bi morali vrniti knjige, potekel v času, ko je bilo izposojevališče zaprto, za ta čas seveda ne bo treba plačati zamudnine.

Dežurni trgovini

V soboto, 5. avgusta, bosta na Jesenicah od 8. do 19. ure odprti trgovini:
DELIKATESA poslovalnica 7, Jesenice, Titova 7, in
DELIKATESA Kašta 4 na Plavžu, Jesenice, Tavčarjeva 4.

DEŽURNA LEKARNA

V avgustu je za občini Radovljica in Jesenice dežurna lekarna na Bledu.

Razstavnica salon DOLIK Jesenice

V razstavnem salonu DOLIK DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice je od 5. do 16. avgusta na ogled razstava fotografij Franca Črva, fotoamaterja I. stopnje.

Salon je odprt vsak dan, razen sobot popoldan in nedelj, od 9. do 12. ure in od 16. do 19. ure.

Vabilo na sestanek

Kinološko društvo Jesenice vabi na sestanek članov in vseh zainteresiranih, ki bi se radi včlanili v društvo, v četrtek, 3. avgusta, ob 18. uri v posebno sobo gostilne pri Jurčku na Bl. Dobravi.

Pogovorili se bomo o pričetku nadaljevalnega in začetnega tečaja šolanja psov vseh pasem.

Rešitev križanke iz prejšnje številke:

Panatta, Pariz, Olivier, omelo, Miloslav Mečir, pocinkovalnica, Onan, Ahaja, ČA, orangutan, žr, ledja, Komarno, tranzit, Andi, os, skok, ekran, ON, RV, Vida, žičarna, Ane, prača, nabor, hlebec, knuta, Adana, Eital, retar.

Kaj bomo gledali v kinu

KINO ŽELEZAR

4. avgusta, amer. barv. akcij. film **KOMANDOS** — **LEOPARD** ob 18. uri. Ob 20. uri premiera amer. barv. trde erot. **VEDNO PRIPRAVLJENA**. Mladini do 18. leta starosti ne dovolimo ogleda filma!

5. avgusta, nem. barv. thriller film **MAČKA** ob 17. in 19. uri. Ob 21. uri amer. barv. trda erotika **VEDNO PRIPRAVLJENA**. Mladini do 18. leta starosti ne dovolimo ogleda filma!

6. avgusta, amer. barv. akcij. film **MAŠČEVALEC** ob 17. uri. Ob 19. uri nem. barv. thriller film **MAČKA**. Ob 21. uri premiera angl. barv. srhljivke **KRVAVA SLED**.

7. avgusta, **REVIJA FILMOV** »RADI STE JIH GLEDALI«: amer. ka-

nad. barv. thriller film **PARK JE MOJ** ob 18. in 20. uri.

8. avgusta, amer. barv. pust. film **KALIDOR IN RDEČELASA BOJEVNICA** ob 18. uri. Ob 20. uri amer. barv. trda erotika **VEDNO PRIPRAVLJENA**. Mladini do 18. leta starosti ne dovolimo ogleda filma!

9. avgusta, amer. fant. komedija **ČAROVNICE IZ EASTWICKA** ob 18. in 20. uri.

10. avgusta, amer. barv. krim. film **KOBRA** ob 18. in 20. uri.

KINO DOVJE

6. avgusta, amer. kanad. barv. thriller film **PARK JE MOJ** ob 19. uri.

Radio triglav jesenice

89,8 Mhz — slišnost: Jesenice
96,7 Mhz — slišnost: Bohinj
96,8 Mhz — slišnost: Gornjesavska dolina
96,0 Mhz in 87,7 Mhz — slišnost: Radovljica, Kranj, Domžale, Kamnik in Bežigrad

Petek, 4. avgust:

16.00 — Pričetek programa; 16.05 — Pregled kulturnih in športnih dogodkov ob koncu tedna; 16.30 — Domače novice; 17.00 — Pred praznikom občine Radovljica; 17.45 — Obvestila; 18.00 — Čestitke poslušalcev in EP; 18.40 — Povabljeni ste; 18.55 — Zaključek programa.

Sobota, 5. avgust:

16.00 — Obvestila; 16.30 — Domače novice; 16.45 — Moja je lepša kot tvoja, zabavno glasbena oddaja; 17.45 — Obvestila; 18.00 — Čestitke poslušalcev in EP; 18.55 — Zaključek programa

Nedelja, 6. avgust:

11.00 — Koledar dogodkov iz preteklosti; 11.30 — Obvestila; 12.00 — Nedeljsko popoldne — vmes čestitke poslušalcev.

Ponedeljek, 7. avgust:

16.00 — Obvestila; 16.30 — Domače novice; 17.00 — Aktualno: Festival Radovljice

Torek, 8. avgust:

16.00 — Obvestila; 16.30 — Domače novice; 17.00 — Rekli so; 18.00 — Čestitke poslušalcev in EP; 18.40 — Zanimivosti iz zabavne glasbe; 18.55 — Pregled dogodkov jutrišnjega dne in zaključek programa

Sreda, 9. avgust:

16.00 — Obvestila; 16.30 — Domače novice; 17.00 — Aktualno; 18.00 — Čestitke poslušalcev in EP; 18.35 — Novice iz narodnozabavne glasbe; 18.55 — Pregled dogodkov jutrišnjega dne in zaključek programa

Četrtek, 10. avgust:

16.00 — Obvestila; 16.30 — Domače novice; 17.00 — Turistična borza Radia Triglav; 18.00 — Čestitke poslušalcev in EP; 18.35 — Vedno zelene melodije; 18.55 — Pregled dogodkov jutrišnjega dne in zaključek programa

Občinska turistična zveza Jesenice razpisuje prosto delovno mesto administratorja za dejavnost Turističnega društva Jesenice in Občinske turistične zveze Jesenice.

Pogoji: znanje dveh tujih jezikov in znanje strojepisja.

Ponudbe pošljite na sedež Občinske turistične zveze Jesenice, Titova 18, v roku 14 dni po objavi.

Občinska turistična zveza Jesenice

Ideja o zgraditvi vodovoda pa je ostala in bila uresničena leta 1924, ko sta hidrantno in vodovodno omrežje postajala operativna. Slavnostno otvoritev — žegnanje je opravil Aljaž naslednje leto. Prve električne žarnice pa Aljaž ni dočkal. Zasvetila je 15. septembra 1928, dobro leto po njegovi smrti.

Aljaž je bil dolgoletni občinski odbornik občine Dovje. V občinskem odboru je predstavil mnoge svojih idej, ki niso vedno našle dovolj zagovornikov. Občina je bila majhna in finančno ni mogla slediti vsem Aljaževim pobudam. Tako je bilo tudi pri izgradnji kulturnega doma, kar bo opisano pozneje. Nanj se je občina obrnila, kadar je bilo treba urediti kakšne zadeve na okrajnem glavarstvu v Radovljici ali pa na deželnem nivoju v Ljubljani. Aljaž je imel vsepovsod znanec, prijatelj in planinske somišljenike in so bile zato prošnje ali zadeve, v katerih je posredoval, gotovo kmalu rešene.

Leta 1909 in 1910 je na prošnjo občinskega odbora posredoval pri deželnem odboru in sodniji. Leta 1885 so bile skupne parcele 137 upravičencev (srenski pašniki in gozdovi) prepisane na občino Dovje. To seveda ni predstavljalo problemov, dokler se v Mojstrani ni zgradila cementarna (1893). Tedaj se je priselilo precej tujih delavcev, ki so si takoj začeli lastiti srenjske pravice. Staroselci se s tem niso strinjali. Zato so ustanovili gospodarski odesk, ki naj bi zastopal njihove koristi. Aljaž je pooblastil odvetnika dr. Pegana, ki je dosegel prepis v zemljiški knjigi na stare upravičence.

Načelno se Aljaž ni vtikal v razne vaške ali dovško-mojstranske razprtije. Vmešal se je takrat, kadar je ocenil, da se mora zadeva v splošno korist in pravico rešiti.

Na občinskih volitvah leta 1910 je zmagal Franc Jakelj — Klančnikov z Dovjega. Na seji občinskega odbora pa je Pavleš iz Mojstrane udaril ob mizo in ob pomoči starega župana Jenca zahteval, da se volitve ponovijo, ker da niso bile pravilno izpeljane. Zapisnik se seje so poslali na glavarstvo v Radovljico, ki naj bi zadevo rešilo. Poslov stari župan ni hotel predati in nastalo je dvovladje. Tudi na glavarstvu se jim z rešitvijo zadeve ni mudilo in vse se je vlečlo celo leto. Ko je bilo Aljažu tega dovolj, je poslal na glavarstvo dopis z zahtevo, da se župane zamenja, kot je bilo na volitvah rešeno. Okrajni glavar je takoj prišel na Dovje, ugotovil de-

jansko stanje in zadevo rešil v korist novega župana.

Vsi, ki se še spominjajo obeh svetovnih vojn, trdijo, da je bilo življenje med prvo bistveno težje. Živila so bila strogo racionalizirana in razdeljevala se niso preko trgovcev, ampak preko načelstva aprovizacije. To je vodil od začetka vojne do leta 1917 — župan Klančnik. Potreba je bilo bistveno več od količin hrane, ki je bila na voljo. Bilo je mnogo pritožb in nejevolje med ljudmi. Zato je leta 1917 Aljaž preko okrajnega glavarstva prevzel zadevo v svoje roke. Odredil je dve delilni mesti: na Dovjem pri Pehtutu in v Mojstrani pri Ambrožiču-Mrušču. Toda tudi Aljaž je kmalu ugotovil, da je to težko in ne-hvaležno delo. Sam je zapisal, da je ob tem delu doživel tudi veliko neprijetnosti. V začetku leta 1918 je zato prepustil načelstvo aprovizacije Francu Kocijančiču-Kočancu, dovškemu kmetu. Za svoje delo in prizadevanja pri aprovizaciji je Aljaž 16. avgusta 1917 dobil križec za civilne zasluge III. stopnje.

Zaradi stalne ogroženosti vasi pred požari je Aljaž tudi preventivno deloval, saj se je dobro zavedal, da je požare lažje preprečevati kot gasiti. Sestavil je 15 točk dolgo navodilo, kako naj ljudje ravna, predvsem pri gradnji in čiščenju dimnikov ter pazljivosti pri razsvetljavi, da ne bi prišlo do nesreče. To navodilo je »oznanil« s prižnice septembra 1913 in novembra 1914. Istočasno je kupil štiri majhne ročne brizgalne. Eno je poklonil šoli, drugo je prodal naprej, dve je zadržal za farovž.

Kljub vsem ukrepom do požara še vedno lahko pride. Na Dovjem se je to zgodilo večkrat. Največji je bil že opisan požar leta 1900. Takrat je treba pogorelec učinkovito in hitro pomagati. Samopomoč sosedov in vaške skupnosti ni zadostna, zato je Aljaž »oznanil« in svetoval po resnem predurku in dogovoru z možmi, da se sponarji zavarujejo zoper ogenj za večje vsote.

V Kranjski Gori je za občine Rateče, Kranjska Gora in Dovje poslovala Posojilnica in hranilnica. Aljaž je bil njen dolgoletni nadzornik. Hkrati z nadzorstvom je kar doma opravljal tudi vse posle, ki so jih imeli domačini s Posojilnico in hranilnico. Tako jim je prihranil čas in denar za pot v Kranjsko Goro.

Aljaž je zelo rad potoval. Na razne shode ali romanja je vodil tudi večje ali manjše skupine sovaščanov. Prvo tako potovanje je znano iz leta 1900,

aprila meseca. Bili so v Rimu, ki si ga je Aljaž temeljito ogledal. O tem je Aljaž zapisal: »Znamenitosti sem po Baedekerju posebej ogledoval.« Po ogledu kupole cerkve sv. Petra pa še: »Potem je zunaj pri stolpu župnik Aljaž s par humorističnimi, pa podučnimi opazkami množico spravil v dobro voljo in pozval pevske zборе, da so zapeli več lepih pesmi, katere je občinstvo pazljivo in z odobravanjem poslušalo. Slavnosti brez lepega petja so to, kar žganci brez zabele in ocirkov.«

Najbolj znano potovanje je opravil Aljaž s svojimi sovaščani leta 1908 na Dunaj na tradicionalni slavnostni sprej pred cesarjem. S skupino tridesetih fantov in deklet so prikazali »svatbo iz Zlatoroga«. Očitno so poželi splošno priznanje, saj je Aljaž zadovoljen napisal, da so ga Dunajčani v Pratu imeli za »Burgermeistera von Oberkrain« (dejansko je predstavljal starešino pri svatbi). Zadovoljen je bil tudi s svojimi sovaščani. »Nobena dekle iz gorenjskega vlaka se ni izgubila na Dunaju, iz dolenjskega pa tri, katere so dijaki šele k sklepu nazaj dali«.

V spomin na to potovanje sta ostali dve najbolj znani Aljaževi fotografiji. Na prvi je v krogu svojih »svatolavcev iz Zlatoroga«, ki je marsikje napačno predstavljena kot dunajska. Dejansko so se slikali na vrtu Šmercove gostilne v Mojstrani. Vrtno uto, pred katero sto-

jijo, si še danes lahko ogledate pri Šmercu. Po drugi fotografiji, na kateri stoji sam, je akademski kipar Nebojša Mitrić izdelal, za stoletnico Aljaževega prihoda na Dovje, njegov kip.

Novembra leta 1914 je bil Aljaž ponovno na Dunaju. Tokrat z Vahico (tisto, ki je v cokolah bila na Stenarju), Jeru Peterman. Vahica je vse življenje pasla in planšarila v Vratih. Aljažu je bila zelo naklonjena in mu je vedno pomagala z nasveti glede gradenj okrog Triglava, kjer je bolje od vseh poznala svet in tamkajšnje razmere. Aljaž je iz hvalečnosti poravnal vse stroške prevoza in bivanja tudi zanj in njeno hčer. Na Dunaj so šli po umrlega Vahičinega sina, ki je bil v Galiciji ranjen in je na Dunaju po amputaciji noge umrl. Prepeljali so ga na Dovje in slavnostno pokopali (grob na vzhodni strani zakristije). Hvaležnost je izkazala tudi Vahica Aljažu. Podarila je veliko vsoto za orgle v cerkvi, postavljene leta 1916.

K širini Aljaževega duha je spadala tudi stalna skrb za pomoči potrebne. Ves čas je organiziral ali vodil razne nabiralne akcije za revne dijake, visokošolce, pogorele, vojne sirote, ranjence v raznih vojnah, vojne begunce, stradalce v vojni ali po njej. Naštevaje vseh takšnih akcij bi bilo dolgo branje. Omenili jih bomo samo nekaj:

— leta 1912 zbrano za ranjence v balkanskih vojnah 300 kron

— oktobra 1915 zbrano za Poljake 84 kron

— 3. 9. 1916 so dovški učenci uprizarili igro za goriške begunce, 150 kron

— septembra 1917 zbrano za pogorele na Koroški Beli 300 kron

— 16. 2. 1919 priredil Aljaž koncert v šoli za revne učence — zbrano 341 kron

— leta 1920 za pogorele v Radovljici zbrano 200 kron, istega leta za vojne sirote zbrano 460 kron

— leta 1922 za stradalce Ruse zbrano 3000 kron

Ker je bil Aljaž nadzornik kranjskogorske Posojilnice in hranilnice, je bilo nekako samoumevno, da je zadeve z denarjem urejal on.

Leta 1919 je general Maister zbiral vojsko za obrambo naše severne meje. Aljaž se je takoj priključil agitaciji za to za slovenski narod tako pomembno akcijo. S prižnice je rotli žene in matere, naj ne branjajo svojim možem in sinovom iti pod Maistrovo zastavo. »Ker je pretela nevarnost od nemških Korošcev, smo pozivali starejše vojake, naj se prostovoljno oglase.« Njegov poziv je dal osemdeset borcev za severno mejo iz obeh vasi.

Aljaž ni pomagal z idejami in akcijami, koristnimi samo vaški ali širši skupnosti. Rad je priskočil na pomoč tudi posamezniku. Lesnemu trgovcu Jakobu Janši z Dovjega je že leta 1897 skonstruiral žago venecijanko. Za pogon žage je uporabil vodno moč (600 litrov na sekundo in 1,4 m vodnega padca) na koncu slavne mojstranske Roje. Ta umetna vodna pot skozi Mojstrano je bila v ponos in okras Mojstrani. Gnala je več mlinov in žag ter pozneje Županovo električno. Nespametno je bila uničena po drugi svetovni vojni. Turbino za žago je konstruiral Sušnik in je imela sedem konjskih moči. Obrnjena je bila narobe, da je voda pritokala vanjo od spodaj in s tem ni bilo potrebno dodatnih jermenov na pogonu žage.

Edino področje, na katerem Aljaž praktično ni deloval, je bilo gasilstvo. Toda tudi tu ni popolnoma brez vsakih zaslug. V letu 1889, ki je tudi leto Aljaževega prihoda na Dovje, je bila na Dovjem ustanovljena Požarna obramba. Oblasti so zahtevale, da se za povečevanje uporabljajo nemščina, ker da bodo gasilci po večini bivši vojaki, ki tako ali tako razumejo nemška povedljiva. Aljaž je uporabil ves svoj vpliv in zveze, da so dosegli pravico poveljevanja v slovenščini.

Slavnostni prevoz zvonov za dovško cerkev. Vili so jih v jeseniški Železarni. Izbral jih je Jakob Aljaž.

Hokejske novice

V dvorani Podmežakla so v teh dneh pripravili ledeno ploskev. Predvidoma so že v sredo, 2. avgusta, pričela s treninami na ledu vsa moštva HK Jesenice.

Že to soboto pa člani prve ekipe Jesenice odhajajo v Italijo, kjer bodo igrali v Gardenu otvoritveno tekmo sezone.

Prva tekma sezone na Jesenicah bo verjetno 15. avgusta. Na Jesenicah bo namreč na pripravah eno od moštve iz Švedske. Ker se še ne ve, kako kvalitetna je ekipa, oziroma kategorija te ekipe, pri vodstvu HK Jesenice računajo, da prijateljska tekma bo, ne ve pa se še, kakšna ekipa bo nastopila.

Ljubiteljem hokeja se obeta zanimiv program prijateljskih tekem. HK Jesenice se že dogovarja za prijateljske tekme z avstrijskimi ligasi KAC-om, Villatom iz Beljaka, Gradcem, Kafemborgom, z italijanskim Meranom, verjetno pa bo na Jesenicah še pred pričetkom prvenstva, ki naj bi se začelo 26. septembra, gostoval tudi kateri od boljših jugoslovanskih klubov.

Že v prejšnji številki smo omenili, da bomo danes predstavili prvo ekipo Jesenice v novi sezoni. V prvem moštvu Jesenice je 21 igralcev, in sicer vratarji Pretinar, Cigan in Tičar; branilci: Magazin, Horvat, Kelih, Jug, Kozar, Mlinarec in Murajica Pajič; napadalci Hafner, Šuvak, Ščap, Raspet, Kopitar, M. Smolej, Tišler, Razinger, Kunčič, Marko Šturm in Tusa.

Ekipo od 17. julija vodi trener Lilo Klinar, njegov pomočnik je Jože Češnjak, tehnični vodja je še naprej Brane Jeršin, zdravnik ekipe ostaja dr. Nebojša Stojaković, fizioterapevt pa Ančka Fabijan. Trener Klinar računa še na občasno pomoč nekaterih mladincev, ki naj bi se predvsem na treningih in lažjih prijateljskih tekmah počasi pričeli vključevati v moštvo.

Novost v klubu je tudi pri delu z drugo ekipo. To so namreč združili z mladinsko. Na spisku trenerja Vlasta Červenja je 31 igralcev. Večina so še mladinci, od druge ekipe pa so ostali samo igralci, ki so v letošnji sezoni prestari za mladinsko konkurenco, ali pa s svojim delom lahko pomagajo pri hitrejšem napredovanju mlajših. Pomočnik trenerja Červenja bo Roman Pristov. Ekipa bo igrala v drugi zvezni ligi in v mladinski republiški oziroma na državnem mladinskem prvenstvu.

Prva pionirska ekipa, ki je tudi v pretekli sezoni osvojila naslov državnih prvakov, je sestavljena iz 30 igralcev. Žal odhaja dolgoletni trener te ekipe, Janez Mlakar, v Italijo, tako da so pri klubu morali poiskati novega trenerja. To je Bojan Brun, nekdanji igralec Jesenice in

Kranjske Gore, sedaj pa profesor telesne vzgoje na CSUI Jesenice.

Tudi v mlajši pionirski ekipi bo 30 igralcev. Še naprej jo bo vodil Jože Trebušak, ki bo skrbel tudi za vodenje hokejske šole.

Lanski učenci hokejske šole, ki se niso uvrstili v pionirsko ekipo, tudi že pridno trenirajo. Vpis v hokejsko šolo za letošnjo sezono bo po 1. septembru. Vpisali pa se bodo lahko dečki, rojeni leta 1981, in mlajši.

Cenik vstopnic za hokejske tekme v sezoni 1989/90

Tudi v letošnji sezoni lahko kupite stalne letne vstopnice za vse tekme HK Jesenice.

stojnice 600.000 din
sežeži 900.000 din

Pohitite z nakupom! Obenem vas vabimo, da se včlanite v HK Jesenice. Članarina za sezono 1989/90 je 50.000 din.

Teniški turnir v počastitev občinskega praznika

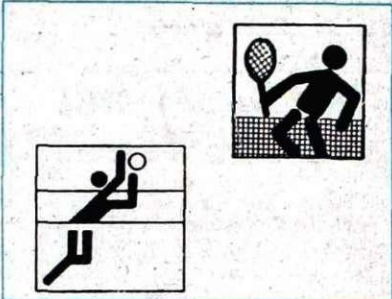
V okviru letošnjih športnih prireditev ob prazniku občine Jesenice je Teniški klub Jesenice organiziral v soboto, 29. julija, in nedeljo, 30. julija, odprti teniški turnir v tenisu. Ta športna panoga ima tudi na Jesenicah vedno več privrženec.

Turnirja se je udeležilo 34 tekmovalcev.

Vrstni red:
1. Valentin Kavčič, TK Jesenice
2. Milan Kambič, TK Kres
3. Marjan Komelj, TK Jesenice.

V tolažilni skupini je zmagal Vojko Černe.

E.K.

Odbojka

Opazen uspeh jeseniških odbojkarjev

Jeseniški odbojkarji — veterani so tudi letos prijetno presenetili v pokalnem tekmovalstvu. Uvrstili so se namreč v polfinalni republiškega tekmovanja oziroma med osem najboljših ekip v Sloveniji. Na svoji poti so premagovali predstavnike druge in prve slovenske lige.

Tako so premagali Bohinj s 3:1, Lubnik s 3:2, Železar s 3:0, brez boja pa so zmagali s Salonitom, članom druge zvezne lige, ker jih iz nepoznatih razlogov ni bilo na Jesenice. Tako so se veterani v končnem obračunu za prvaka gorensko-primorske cone srečali z ekipo Bleda. Ekipa Bleda je bila velik favorit, saj dolga leta nastopa v drugi zvezni ligi, igra pa je pokazala, da so bili Jeseničani dostojen nasprotnik in so tesno izgubili s 3:2 (-12, 8, -13, 12, -12). Vsekakor je to zelo lep uspeh, ki pa bi bil ob malo več sre-

če lahko še večji.

Za ekipo so igrali: Divjak, Močnik, Božič, Bergelj, Eržen, Prešern, Ressler, Kravanja. Manjkala sta Kavčič in Hvalica.

Tudi mlade odbojkarice so preteklo sezono uspešno tekmoval. V ligaškem tekmovalstvu v drugi slovenski ligi zahod so zasedle četrto mesto, kar je zelo vzpodbuden rezultat in obenem priznanje za pošteno delo trenerja Eržena.

Tudi v pokalnem tekmovalstvu so igralke dosegle lep uspeh, saj so premagale ekipe Bohinja in Triglava ter šele v tretjem kolu izgubile z Novo Gorico, ki je stalni član druge zvezne lige.

Vsekakor je od te ekipe pričakovati še nadaljnji razvoj in uspehov, če bodo tako marljive in napredovale kot do sedaj.

D. Prešern

Komisija za športno rekreacijo pri IO sindikata ŽJ

Razpis planinskega pohoda slovenskih železarjev na Resevno — Svetino

Organizator pohoda je Komisija za športno rekreacijo Železarne Što-re. Vodja pohoda bo Marjan Kavka. Smer pohoda bo Što-re — Resevna — Svetina. Datum pohoda je sobota, 19. avgust. Odhod avtobusa ob 6. uri iz pred Čufarja.

Prijave zbiramo istočasno z vplačilom prispevka 10.000 din za delavce TOZD in DSSS na Jesenicah na sindikatu Železarne, za delavce TOZD na Bli in Javorniku pa prijave zbirata Mirko Podlipnik in Boris Lazar v ad-justazi bluminga. Prijave zbiramo do 14. avgusta.

Pohod bo organiziran ob vsakem vremenu in na lastno odgovornost. Org. športne rekreacije Vladimir Klinar

Nogomet

Pokal mesta Jesenice

29. julija je bil v Podmežakli nogometni turnir za pokal mesta Jesenice. Sodelovali so ekipe NK Kozara, NK Bled in domače moštvo.

V prvem srečanju sta se pomerili ekipi NK Bled in NK Kozara. Moštvo Bleda, katerega od lani trenira bivši trener Jesenice Milenko Vukotić, se je dobro upiralo favoriziranim gostom. Čeprav sredi dopustov in brez pravega treninga in fizično slabo pripravljeni so Blejci pokazali, da imajo dobro ekipo. Fizično močnejši gostje iz Bosanske Gradiske so pokazali lep nogomet z veliko tekanja in njihova zmaga je povsem zaslužena, čeprav so dosegli le en zadetek in zmagali z 1:0.

V drugi tekmi sta se pomerili ekipi Bleda in domačini NK Jesenice. Blejci, še utrujeni od prve tekme, se niso mogli več kosati s spočitimi Jeseničani, tako da to ni bilo pravo merilo moči obeh ekip. Tekmo so dobili Jeseničani s 3:0, strelca pa sta bila Pihler in Razboršek, ki je dosegel dva zadetka.

V zadnji tekmi sta se pomerili ekipi NK Kozara in NK Jesenice. Gostje, ki so člani republiške lige BIH, so začeli precej boljše kot domačini in so imeli v prvem polčasu premoč na igrišču. Jeseničani igre niso mogli razviti, saj so jih gostje dobro pokrivali, pa tudi v obrambi jeseniške vrste niso delovale kot bi morale. Prvo priložnost so imeli gostje, ko je Sućur slabo vračal žogo Tokiću, eden od gostov je presekal podajo, vendar je Tokić strel odbranil. Naslednjo priložnost so imeli Jeseničani. Predložek Pihlerja je lepo sprejel Džamastagić, vendar je žoga za-

dela vratnico in se odbila v polje. Prvi za-detek so dosegli gostje, in sicer po streljanem kotu je eden od gostujočih igralcev lepo streljal z glavo in premagal Tokića. Nasploh so v prvem polčasu gostje imeli premoč, vendar si niso ustvarili še kakšne lepše priložnosti.

V drugem polčasu so Jeseničani spre-menili taktiko in to jim je prineslo več od igre kot v prvem polčasu. Tako je v drugem polčasu Lamberger dvakrat dobro streljal iz prostih strelcev, vendar se vratar gostov ni dal presenetiti. Lepo priložnost je imel tudi Pihler, vendar se je po-tem, ko je prišel sam pred vratarja, zapletel in od priložnosti ni bilo nič. Jeseničani so izenačili sredi polčasa, ko je Razboršek močno streljal, žoga pa je zadela enega od gostov in prevarala vratarja. Priložnost za zmago so Jeseničani zapra-vili, ko je Pihler prišel sam pred vratarja in streljal mimo vrat. Gostje pa so svojo priložnost zapravili v zadnji minuti, ko je njihov igralec streljal po kotu mimo praznih vrat.

Tako so na željo gostov izvajali enajst-metrovke. Tu so naredili napako, ker so v gol postavili vratarja, ki tekme ni končal v regularnem igralnem času, ampak je bil v polčasu zamenjan. Zaradi tega so strele ponovno izvajali in zmagali so gostje z rezultatom 7:6. Strelci za Jeseni-ce so bili: Razboršek, Tokić, Ignjatović, Omanović, Kondić in Džamastagić.

Nastopili so: Tokić (Ilić), Sućur (Bešić), Radić (Trkulja), Pivač, Džamastagić (Ignjatović), Omanović, Razboršek, Lam-berger, Kondić (M. Bešić), Pihler, Husić, N.O.

Franc Konobelj — Slovenko

Nekaj pomembnih dogodkov iz bližnje in daljne preteklosti

Leto 1929

2. marca so bile z ukazom tedanje kraljevske vlade Jesenice proglašene za mesto. Ta ukaz je sprejela na predlog predsednika ministrskega sveta in ministra za notranje posle. Jesenice so bile od tega časa trg. Tako so bili v me-stu vključeni trg Jesenice, vas Sava in Plavž.

Od 16. do 18. septembra so stavkali delavci Žičarne — tovarne na Savi.

Leto 1929 je bilo leto prvih številnih aretacij članov in sodelavcev prepovedane Komunistične partije. V januarju so bili aretirani Jože Gregorčič, Andrej Pleš, Franc Hlade, Polde Stražišar, Alfonz Oblak, Andrej Prešeren, Franc Krašovec in še nekateri člani Svobode z Jesenic in Gorij, ker so vadili simbo-lične vaje na melodijo in besedilo Inter-nacionale. V protest proti aretaciji je delavski pisatelj in pesnik Tone Čufar napisal pesem V januarju zaprtim sodrugom.

Zaprte so izpustili šele čez nekaj ted-nov. Policija je aretirala tudi Toneta

Verglja in Tineta Vistra, ki sta bila že večkrat zaprta zaradi komunističnega prepričanja. Čeprav so ju kmalu izpu-stili, sta bil že drugo leto ponovno are-trirana. Vergelj, ki je bil idejni vodja je-seniških komunistov, je bil konfiniran v Brežice, Tine Vister pa je bil v Beo-gradu obsojen na 18 mesecev zapora. Zaprli so tudi Ivana Muleja in njegovo ženo. Zaradi stalnega policijskega pre-ganjanja in zaporov se je število jese-niških komunistov zmanjšalo na vsega 10 članov.

Leto 1934

Od 13. do 19. aprila so sindikalne or-ganizacije jeseniške Železarne obrav-navale kolektivno pogodbo z vodstvom KID (Kranjska industrijska družba), s katero je bil 1. maj uradno priznan kot dela prost dan.

Leto 1939

18. junija je bil na Jesenicah občni zbor delavsko kulturnega društva Ena-kost, ki naj bi nadomestilo po oblast-nih organih razpuščeno delavsko kulturno društvo Svoboda. Za predsedni-ka je bil izvoljen Polde Stražišar. Toda na silvestrovo sta društvi na Jesenicah in na Javorniku dobili oblastno sporo-čilo, da sta zaradi širjenja marksisti-čnih idej razpuščeni.

Zaradi protestnega pisma na bansko upravo v Ljubljani pa je policija areti-rala Alfonza Oblaka, Toneta Thalerja z ženo, Slavka Šarčevića z ženo ter Al-bina in Julko Pibernik in jih kaznovala z 10 dni zapora.

2. avgusta je Društvo kmečkih fan-tov in deklet pripravilo v Stari Fužini v Bohinju veliko politično manifestacijo. Zborovanja se je udeležilo več sto ljudi iz Bohinja in Jesenic in hotelo s tem poudariti povezanost med kmeti in de-lavci. Zborovanja sta se udeležila tudi Tone Čufar, delavski pisatelj in jeseniški revolucionar, ter Tomaž Godec iz Bohinja, znan revolucionar in organi-zator vstaje v Bohinju leta 1941.

Leto 1944

14. januarja so na Javorniku pripad-niki gestapovske Črne roke umorili aktivistko Osvobodilne fronte Jožico Kunstelj z Javornika. Zločinci so jo pred umorom zverinski mučili.

2. februarja je v Bistrici na Koroškem umrl Matija Verdnik — Tomaž, naš domačin, zaradi zastrupljene rane.

ki jo je dobil 28. januarja, ko so Nemci napadli štab Zahodnokoroškega odre-da in Okrožni komite KPS za Koroško. Ranjenega Tomaža so partizani prene-sli v hišo mizarskega mojstra Moste-čnika. Do smrti ga je negovala Moste-čnikova žena. Njegovo truplo počiva v skupnem partizanskem grobu v Sve-čah na Koroškem. Po osvoboditvi je bil proglašen za narodnega heroja.

23. in 24. februarja se je v Jasni v Kranjski Gori moral ustreliti (zaradi nemške obkolitve) znani predvojni re-volucionar in aktivist OF Ivan Krivec — Kostja, v tem času sekretar Okrajnega komiteja KPS Kranjska Gora.

13. marca so na Jesenicah pripadni-ki Črne roke pretepli aktivista Osvobo-dilne fronte Franca Marklja, ki je zara-di težkih ran po nekaj dnevih umrl.

19. marca so Nemci ob zavezniškem bombardiranju koroških mest nad Go-lico sestrelili ameriški bobnik. Pilot je bil ubit, štirje letalci so oskočili; eden od njih je pristal na Belški planini v Karavankah, dva pa na koroški strani Karavank. Vse tri so rešili partizani. Četrti pa je oskočil v bližini Drave in so ga Nemci ustrelili pri pristanku.

31. marca so likvidatorji Črne roke ponoči odvedli iz njeguna doma akti-vista Osvobodilne fronte Leopolda Pajer-ja in ženo Gusto. Oba so umorili na Ja-vorniški poti (za progo). Isto noč so isti likvidatorji umorili na Javorniku akti-vista Osvobodilne fronte Adolfa Obla-ka in mati Marijo.

1. aprila je skupina pripadnikov Čr-ne roke na Javorniku na njenem domu umorila aktivistko Osvobodilne fronte Maro Kelih.

3. aprila so Nemci izvedli napad na skupino VOS (Varnostno obveščevalna služba) pri Zakošiču v Plavškem Rovtu nad Jesenicami. Padel je Franc Grobo-tek — Črtomir. Ujeti pa so bili: Jaka Beden, Franc Koritnik, Davorin Šest in Mišo Verbič.

13. aprila je bila v Davči prva večja konferenca ZSM (Zveze slovenske mladine), ki so se je udeležili mladinci z vse Gorenjske.

16. aprila je Gorenjski odred izvedel na Javorniku — na Borovljah širo mobilizacijo in je ob tem mobiliziral 58 mož in fantov. Domačina Kerin in Tvrdi, pripadnika Tovarniške straže, sta iz zasede ustrelila domačina in pripadni-ka VOS Slavka Likoviča — Petra.

14. maja je bila na Mosteh na Jelovi-či pokrajinska konferenca komunistov Gorenjske, ki jo je vodil Bogdan Osol-nik, sekretar Oblastnega komiteja KPS za Gorenjsko. Prisostvovali so tu-

Mara Kelih, aktivistka OF, ki so jo domačini, pripadniki Črne roke, ubili na njenem domu.

di Boris Krajger, Viktor Avbelj in Lidi-ja Šentjura.

27. junija je bataljon Gorenjskega odreda napadel nemško stražo pri električni centrali v Javorniškem Rovtu.

11. julija je Gorenjski odred izvedel mobilizacijo v Javorniškem Rovtu. Te-daj je odšlo v partizane 12 domačinov.

10. julija je bil v Delavskem domu pri Jelenu propagandni shod, ki ga je vodil Maks Jan, bivši tajnik Delavske zveze v Ljubljani, domačin iz Gorij. Govoril je o škodljivosti organizacije Osvobodilne fronte in potrebi po orga-niziranju domobranstva. Nemci so shod dovolili.

19. julija je Prešernova brigada izvr-šila mobilizacijo v barakah za prisilne delavce v Podmežakli. V partizane je odšlo okrog 150 delavcev. Prišlo pa je do borbe na Mežakli, pri čemer je bilo nekaj mobilizirancev ujetih. Akcija je bila zelo uspešna.

V juniju ali juliju je bil v Radovni zbor aktivistov OF jeseniškega okrož-ja. Zbor je vodil sekretar Oblastnega komiteja KPS za Gorenjsko Bogdan Osolnik.

20. avgusta je bil v Dragi pri Begu-njah ponovno organiziran Kokrški odred z operativnim območjem od Storžiča do Jesenic. Za komandanta je bil imenovan Janko Prezelj — Stane in

za politkomisarja Peter Bratkovič — Zvonko.

30. avgusta je bil poleg Predjamskega gradu v vasi Predjama ustanovljen Jeseniško-bohinjski odred. Za koman-danta je bil imenovan Franc Jernejc — Milče in za politkomisarja Miha Šu-steršič. Njegovo operativno območje je bilo Zgornjesavska dolina z Jesenica-mi in Mežakla s Pokljuko ter Bohi-njem ter Bled z okolico.

30. septembra so Nemci vdrl v vas Radovna nad Gorjami in jo požgali. Precej domačinov so postrelili in po-metali v goreče hiše. S tem so se hoteli maščevati za partizansko akcijo in za pomoč, ki so jo domačini nudili parti-zanom.

14. novembra je bil v Bohinju pri ho-telu Zlatorog zbor aktivistov jeseniškega okrožja Osvobodilne fronte. Zboro-vanja se je udeležilo 180 aktivistov. Za-varovanje je organiziral Jeseniško-bohinjski odred in tudi spremljal aktivi-ste do Bohinja in nazaj. Zborovanje sta vodila Bogdan Osolnik in Jaka Štucin, člana Pokrajinskega odbora OF za Go-renjsko. Udeležil se ga je tudi Miha Marinko, član Centralnega komiteja Komunistične partije Slovenije.

29. novembra je bila v nekdanji Meš-čanski šoli dr. Franceta Prešerna izvr-šena sabotažna akcija. Napovedan je bil sestanek nemških funkcionarjev. Akcijo so izvedli jeseniški skojevci. Za-radi prezgodnje eksplozije je umrlo se-dem učencev.

2. decembra sta bila združena jese-niški in kranjskogorski okraj. Sedeža sta bila v Planini pod Golico in Plavškem Rovtu. Sejo sta vodila Mihela Jelenc — Tatjana, sekretarka Okrajnega komi-teja KPS, in Anton Ambrožič — Božo, član Okrožnega komiteja. V tem času je obstajala tudi Komanda mesta Jese-nice.

Tako, kot sta bili pestri politično in gospodarsko življenje v obdobju med obema vojnama, tako je bilo še poseb-no zanimivo naše najtežje obdobje, čas nemške okupacije in narodnoosvobo-dilne vojne. Skušal sem opozoriti le na pomembnejše dogodke, da bi tako da-našnjemu rodu vsaj približno lahko prikazal to obdobje.

Povojno obdobje pa je bilo še poseb-no pestro in združeno z velikimi gospo-darskimi težavami ter velikim elanom v obnovi porušene domovine. Mogoče bodo zanimive tudi nekatere primerja-ve z današnjim časom, ko skušamo posnemati nekatere preživetve oblike političnega življenja in iskati koristne vzore v nekaterih gospodarskih dosež-kih povojnega obdobja.

Narodni heroj Matija Verdnik-To-maž. Pokopan je na pokopališču v Svečah v Rožu na Koroškem.